

Handboek

Pleegouders

Inhoud

Voorwoord	4
Leeswijzer	5
Hoofdstuk 1 - Over pleegzorg en over Horizon	7
1.1 Wat is Pleegzorg? De visie van Horizon op pleegzorg	7
1.2 Vormen van Pleegzorg	11
1.3 Juridisch kader pleegzorgplaatsingen	13
1.4 Over Horizon als organisatie	14
1.5 Enkele landelijke ontwikkelingen met betrekking tot de pleegzorg	16
Hoofdstuk 2 - Het instroomtraject	19
2.1 Aanmelding jeugdigen, netwerkgezinnen en bestandsgezinnen	19
2.2 Wat houdt het voorbereidend traject voor aspirant pleegouders in?	19
2.3 Voorwaarden en criteria voor het pleegouderschap	21
2.4 Achtergrond van pleegkinderen	21
Hoofdstuk 3 - Begeleiding aan pleegouders	23
3.1 Positie en rol pleegouder en pleegzorgwerker	23
3.2 Doel en inhoud van de begeleiding	23
3.3 Frequentie begeleidingscontacten	25
3.4 Pleegzorgplan en pleeggezinplan	26
3.5 Bezoeken en bezoekfrequentie	27
3.6 Praktische zaken voor pleegouders rond een plaatsing (met checklist)	29
3.7 Rol gedragswetenschapper en afdelingscoördinator	33
3.8 Bereikbaarheidsdienst	33
3.9 Meerderjarigheid pleegkinderen	34
3.10 Klachten, klachtencommissie en vertrouwenspersoon	35
3.11 Veiligheid ook voor het pleeggezin	35
Hoofdstuk 4 - Veiligheid pleeggezin	37
4.1 Inleiding	37
4.2 De kwetsbare positie van pleegouders	37
4.3 Onveiligheid binnen het pleeggezin als gevolg van het gedrag van het pleegkind	39
4.4 Omgang met incidenten en calamiteiten	40
4.5 Omgang met signalen of vermoedens van grensoverschrijdend gedrag door pleegouders	41
4.6 Omgang met signalen of vermoedens van grensoverschrijdend gedrag door derden	42
4.7 Omgang met diepgaand verschil van mening over de opvoeding en bejegening van het pleegkind of ouders	42
4.8 Omgang met pers en andere media	43

Hoofdstuk 5 - Deskundigheidsbevordering en onderlinge verbinding pleegouders	44
Hoofdstuk 6 - Juridische aspecten	46
6.1 Inleiding	46
6.2 Informatie, privacybescherming en inzagerecht	46
6.3 Blokkaderecht	47
6.4 Pleegoudervoogdij	47
6.5 Pleegouderverlof	49
Hoofdstuk 7 - Financien en verzekeringen	51
Hoofdstuk 8 - Pleegouderraad	55
Hoofdstuk 9 - Enkele websites	56
Hoofdstuk 10 - Afkortingenlijst	57

Bijlagen (te vinden op de website www.Horizon.eu)

- Voorwaarden tot Pleegouderschap
- Checklist Oudercontacten Pleegzorg
- Sturing en Verantwoording Primair proces
- Pleegzorgcontract met Toelichting
- Brochure Pleegoudervoogdij van Jeugdzorg Nederland en Pleegzorg Nederland
- Bijzondere Kosten Regeling Horizon Pleegzorg
- Reglement Pleegouder Raad Horizon

Voorwoord

In 2016 kwam vanuit de Pleegouderraad (POR) van Horizon het verzoek aan Horizon om de informatieverstrekking en voorlichting aan pleegouders te bezien.

Het aanvankelijke verzoek was vooral te beschrijven welke positie pleegouders hebben binnen Horizon en hoe het contact tussen pleegouders en Horizon verloopt wanneer een pleeggezin in een kwetsbare situatie terecht komt. De POR merkte terecht op dat er wel veel richtlijnen zijn met betrekking tot risico's voor jeugdigen en pleegkinderen maar dat er relatief weinig op papier stond over situaties waarin pleeggezinnen kwetsbaar worden.

Vervolgens werd de vraag van de POR uitgebreid naar het verzoek om ook de overige voor pleegouders relevante informatie te bundelen.

Als antwoord op dit verzoek van de POR verscheen in januari 2017 de eerste versie van dit Handboek voor Pleegouders. In wezen was dit Handboek destijds de opvolger van de destijds sterk verouderde Pleegouderband uit 2010.

In dit Handboek is veel aandacht besteed aan de oorspronkelijke vraag van de POR. De vraag naar hun positie, naar wat zij mogen verwachten en wat van hen verwacht mag worden komt op diverse plekken terug maar wordt vooral beantwoord in hoofdstuk vier. In de overige hoofdstukken is de meest relevante informatie voor pleegouders samengevat. Ook wordt aandacht gegeven aan de landelijk breed gedragen visie op pleegzorg en pleegouderschap, op de positie van pleegouders in het krachtenveld van de Jeugdzorg.

In het najaar van 2019 heeft het boek een flinke update ondergaan die heeft geresulteerd in deze nieuwe tweede versie. Aan de grote lijn is weinig veranderd. Maar er zijn wel de nodige aanvullingen en wijzigingen doorgevoerd. Welke dat ongeveer zijn staat benoemd in de leeswijzer die volgt op dit voorwoord.

Er is een landelijk digitaal platform in ontwikkeling voor informatievoorziening, scholing en ontmoeting voor pleegouders. Er wordt naar gestreefd dat dit platform in de tweede helft van 2020 beschikbaar is. Het zal in hoge mate kunnen voorzien in de informatiebehoefte van pleegouders. Of en in welke vorm dit Handboek in die nieuwe situatie nog nodig is, zal dan worden bezien.

Horizon is zich bewust van de grote betekenis die pleegouders hebben, in de eerste plaats voor de pleegkinderen maar ook voor Horizon. Wat pleegouders doen in het leven van hun pleegkinderen wordt door Horizon zeer gewaardeerd. Pleegouders verdienen een actueel informatiedocument. Daarom is niet gewacht tot het genoemde platform in de lucht is.

Uiteraard hopen wij weer dat dit Handboek pleegouders adequate informatie biedt wanneer zij die nodig hebben.

Rotterdam, december 2019

Marlies Michels
Sectordirecteur

Leeswijzer

Dit Handboek voor pleegouders is natuurlijk geen 'leesboek'.

Het is bedoeld als een naslagwerk voor pleegouders nadat zij als zodanig geaccepteerd zijn en zij eventueel een pleegkind in huis hebben. Zij kunnen dit erbij pakken en gebruiken wanneer zij informatie nodig hebben over een bepaald onderwerp. Of wanneer zij nadenken over een concrete situatie waarin zij zich op een gegeven moment bevinden.

Bij de update van dit Handboek in het najaar van 2019 zijn globaal de volgende aanvullingen en wijzigingen doorgevoerd:

- de nieuwe landelijke methodiekhandleiding voor pleegzorgwerkers *Pleegzorg begeleiden is een vak!* is op meerdere plaatsen als uitgangspunt gekozen
- het actiever werken met de netwerken van ouders en jeugdigen en van pleeggezinnen is beschreven
- pleegoudervoogdij is uitgebreider beschreven
- de landelijke afspraak dat pleegzorg standaard tot 21 jaar wordt aangeboden en het beleid rond het bereiken van de meerderjarigheid van pleegkinderen is besproken
- landelijke ontwikkelingen zijn kort geschetst
- er is een nieuwe Checklist voor pleegouders toegevoegd in paragraaf 3.6 die in beeld brengt waar zij ook praktisch allemaal aan kunnen/moeten denken wanneer een pleegkind bij hen wordt geplaatst. Diverse items van deze checklist zijn toegelicht
- de minimale begeleidingsfrequentie is benoemd
- er is meer informatie gegeven over financiële aspecten (bijvoorbeeld kinderbijslag, kinderopvangtoeslag)
- de hele tekst is doorgelopen
- de tekst van hoofdstuk vier is enigszins verkort
- de bijlagen op de website van Horizon zijn geactualiseerd.

Dit Handboek vormt in zekere zin een tweeluik met het werkboek dat aspirant bestandspleegouders krijgen wanneer zij de voorbereidings- en selectietraining gaan volgen. De informatie in dat boek is echter specifiek gericht op die voorbereidingsperiode en heeft dus echt een ander doel en een andere doelgroep. Daarom is er niet voor gekozen de boeken te bundelen.

Omdat dat werkboek wel veel waardevolle informatie bevat, óók voor geaccepteerde pleegouders, wordt het op de website van Horizon geplaatst.

De bijlagen beslaan ongeveer twee derde deel van dit Handboek. Zij worden niet standaard mee afgedrukt om overmatig gebruik van papier te voorkomen. Zij worden allemaal op de website www.horizon.eu geplaatst.

HOOFDSTUK 1

Over pleegzorg en over Horizon

1.1 Wat is Pleegzorg? De visie van Horizon op pleegzorg

Pleegzorg is het zorgen voor het kind van een ander binnen uw eigen gezin voor zolang dat nodig is. Dit kan variëren van enkele weken tot meerdere jaren en zelfs tot volwassenheid. Pleegkinderen zijn jeugdigen en jongvolwassenen van 0 tot 21 jaar (en soms zelfs tot 23 jaar)¹ die tijdelijk of blijvend niet thuis kunnen wonen.

Wanneer een jeugdige in een ander gezin woont dan dat van de eigen ouder(s) is er nog niet altijd sprake van pleegzorg in de betekenis van de Jeugdwet. Soms wonen jeugdigen bij anderen dan eigen ouders zonder dat dit formeel geregeld is. Deze 'informele pleegzorg' wordt door Horizon beschouwd als mantelzorg. In dit Handboek gaat het over formele pleegzorg in het kader van de Jeugdwet.

Voor pleegouders is het belangrijk om te weten in welke situatie zij zich in hun rol als pleegouder bevinden. Want aan het pleegouderschap zitten allerlei kanten: inhoudelijke, organisatorische, beleidsmatige, juridische en financiële. Het pleegouderschap kan nogal wat gevolgen hebben voor het pleeggezin. Pleegouders hebben het volste recht hierover goed geïnformeerd te zijn. Dit Handboek heeft als doel hier helderheid in te verschaffen.

Pleegouders laten in de praktijk vaak zien dat hier bij hen iets aan vooraf gaat. Dat is hun motivatie en hun gedrevenheid om hun pleegkind(eren) een goede plek te bieden. Dat is waarom zij het doen. Voor Horizon is dat niet anders. Horizon Pleegzorg vindt het van belang om in dit Handboek als eerste te laten zien waar Pleegzorg volgens Horizon voor staat. Dat is immers wel het eerste waar pleegouders recht op hebben. Pas als dat helder is kunnen de andere gedeelten van dit Handboek op de goede manier worden gelezen.

Waar Horizon Pleegzorg voor staat is goed verwoord in de gezamenlijke visie op pleegzorg zoals die is verwoord in de samenwerkingsafspraken die Horizon heeft met de Jeugdbeschermingsorganisatie *Jeugdbescherming West*.² Deze visie is overgenomen uit de 'Landelijke Handreiking Samenwerkingsafspraken Jeugdbescherming–Pleegzorgaanbieder'³ van Jeugdzorg Nederland en Pleegzorg Nederland en daaraan vrijwel identiek. Deze gezamenlijke visie wordt hieronder in z'n geheel weergegeven.

De lezer zal meteen zien dat de eerste focus in de visie niet ligt op het pleeggezin maar op de cliënt: de jeugdige en zijn gezin. De hulp van Horizon Pleegzorg richt zich op de jeugdige en zijn gezin. Zij zijn het doel van de hulpverlening.

Horizon Pleegzorg ziet pleegouders als partners in de zorg en niet als cliënten. Vanuit dit vertrekpunt wordt in het vervolg van dit Handboek ingezoomd op het pleegouderschap.

1. <https://vng.nl/onderwerpenindex/jeugd/jeugdhulp/nieuws/pleegzorg-standaard-tot-21-jaar%20>

2. Deze visie wordt eveneens gedeeld door de andere Gecertificeerde Instellingen voor Jeugdbescherming waarmee Horizon samenwerkt. Voor de term gecertificeerde Instelling zie paragraaf 1.3

3. https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2017/03/201601_landelijke_handreiking_samenwerkingsafspraken_jeugdbescherming-pleegzorgaanbieder_versie_2.0.pdf

Visie op pleegzorg

1. Iedere jeugdige heeft er recht op dat zijn belangen behartigd worden.

Alle beslissingen die genomen worden dienen als uitgangspunt het belang van de jeugdige te hebben en dienen daarop ook getoetst te worden.

2. Iedere jeugdige heeft het recht op te groeien in zijn eigen gezin (IVRK: Internationaal Verdrag Rechten van het Kind).

Bij plaatsing in een pleeggezin is het eerste punt wat onderzocht dient te worden of de jeugdige teruggeplaatst kan worden in de thuissituatie. Dit betekent dat er gestart wordt met de hulpverleningsvariant, waarbinnen onderzocht wordt of terug naar huis haalbaar is. Intensieve hulp wordt ingezet, waarbij gebruik wordt gemaakt van een pleeggezin om benodigde veranderingen in gang te zetten.

Gestreefd wordt naar het zo snel mogelijk duidelijkheid bieden over het woonperspectief voor de jeugdige. Zorgvuldigheid en maatwerk is hierin van groot belang. In het algemeen geldt dat hoe jonger de kinderen zijn, hoe sneller het perspectief voor hen duidelijk moet zijn. Gezamenlijke ambitie is om binnen een half jaar tot duidelijkheid over het woonperspectief voor de jeugdige te komen. Indien nodig wordt hieraan éénmaal een tweede periode van een half jaar toegevoegd.

3. Iedere jeugdige heeft recht op continuïteit en stabiliteit in de relatie met de opvoeders.

Als herstel van de oorspronkelijke gezinssituatie van de jeugdige niet haalbaar blijkt en duidelijk wordt dat er in het belang van de jeugdige gekozen wordt voor de opvoedingsvariant, dan is het belangrijk dat er met de jeugdige een opvoedingsrelatie voor langere tijd kan gaan ontstaan (Weterings, 1998; Singer, 1996). Om de continuïteit te kunnen waarborgen heeft het de voorkeur dat de jeugdige in het traject van hulpverleningsvariant naar opvoedingsvariant in hetzelfde pleeggezin kan blijven. Dit betekent ook dat in het voortraject alles wat mogelijk is wordt gedaan om crisis-uthuisplaatsingen te voorkomen.

4. Iedere jeugdige heeft recht op zekerheid over zijn woonsituatie.

Nadat in de hulpverleningsvariant binnen de onder 2 genoemde periode duidelijk is geworden, dat er onvoldoende pedagogische vaardigheden aanwezig zijn bij de ouders om de jeugdige bij hen terug te plaatsen, gaat deze over in de opvoedingsvariant. Deze overgang dient duidelijk gemarkeerd te worden met het innemen van het standpunt dat het opvoedingsperspectief definitief in het pleeggezin ligt. Bij voorkeur, maar in het vrijwillige kader is dit noodzakelijk, in overeenstemming met ouders. Het wordt expliciet opgenomen in het gezinsplan van de jeugdbeschermer en is voor alle betrokkenen van groot belang:

- voor de jeugdige: de jeugdige heeft verblijfs- en daarmee bestaanszekerheid; de jeugdige weet waar het aan toe is en kan zich daartoe verhouden (Singer, 1996)
- voor de eigen ouders: zij kunnen daadwerkelijk beginnen met hun loslatings- en rouwproces
- voor de pleegouders: zij kunnen de hechtingsrelatie met hun pleegkind aangaan en/of verdiepen.

Alle betrokkenen geven dezelfde boodschap aan het kind en zijn het eens over het doel van de plaatsing.

Dit impliceert niet dat de ouders altijd toestemming geven voor de opvoedingsvariant; wel is het belangrijk om naar instemming te blijven streven in het belang van de jeugdige en om een mogelijke breuk tussen jeugdige en ouders te voorkomen.

5. Iedere jeugdige heeft het recht op te groeien in zijn eigen sociale en culturele context.

Een pleeggezin wordt bij voorkeur gezocht in het eigen netwerk van de jeugdige, zodat de jeugdige verbinding kan blijven ervaren met zijn familiegeschiedenis en eigen sociale en culturele context. Contra-indicaties hierbij kunnen zijn situaties waarin de veiligheid en ontwikkeling van de jeugdige ernstig in het geding zijn, omdat:

- de aandachtspunten, in de vorm van risicofactoren, onvoldoende worden erkend door de familie en het sociale netwerk
- langdurige familieconflicten een negatieve invloed kunnen hebben op de ontwikkeling van de jeugdige
- mishandeling, seksueel misbruik, psychiatrische problemen, verslaving en/of criminaliteit de ontwikkeling en de veiligheid van de jeugdige bedreigen
- er (vergaande) meningsverschillen bestaan over medische behandeling in levensbedreigende situaties. (Portengen, 2002; Netwerkleegzorg, 2003).

6. Iedere jeugdige heeft recht op verbondenheid met zijn ouders.

Een opvoedingsvariant moet opgevat worden als een vorm van langdurig gedelegeerd opvoederschap. Daarmee wordt gezegd dat ouderschap exclusief en existentieel voorbehouden is aan de ouders en dus principieel onoverdraagbaar is. Opvoederschap wordt door de ouders overgedragen aan de pleegouders als blijk van goed ouderschap (Robbroeckx, Hoogeduin, Van Beem-Kloppers & Haans, 2010).

Het is belangrijk om te zoeken naar contactmogelijkheden tussen kind en ouders. Enerzijds heeft de jeugdige het recht op persoonlijk contact met zijn 'roots' en is het van belang hiervoor emotionele toestemming te hebben van de pleegouders.

Anderzijds heeft de jeugdige het recht een reëel beeld van zijn ouders te verkrijgen en te houden. De ouders hebben recht op informatie over hun kind (de jeugdige vanaf 16 jaar moet hier toestemming voor geven) en eveneens is het voor de ouders belangrijk in contact met hun kind te blijven. De begeleiding dient hiervoor expliciet aandacht te hebben en te houden door de jaren heen (Bakhuizen, 1998).

Het pleegkind heeft er recht op dat de pleegouders respect laten blijken voor de opvattingen van de ouders (zoals culturele achtergrond, religie) bij beslissingen in de dagelijkse opvoedingssituatie. Het doel is het zoveel mogelijk verbinden van de leefsituatie en achtergrond van de jeugdige in plaats van ontkoppelen.

7. Iedere jeugdige heeft recht op een veilige pleegzorgplaatsing.

Elke organisatie heeft, vanuit zijn eigen verantwoordelijkheidskader, als uitgangspunt dat de veiligheid van de jeugdige zo goed mogelijk geborgd moet zijn. Binnen het proces van pleegzorgplaatsing moet hier voortdurend aandacht voor zijn. Daarom is afgesproken dat binnen het proces van hulpverlening de veiligheid van de jeugdige altijd onderwerp van gesprek is tussen de pleegzorgwerkers, pleegouders en de medewerkers van Jeugdbescherming West. Binnen de rapportage van Horizon en Jeugdbescherming West is het onderwerp veiligheid in het pleeggezin een vast onderdeel.

8. Ouders hebben recht op een vorm van ouderbegeleiding gericht op het proces van roldifferentiatie en acceptatie van het gegeven dat het opvoedingsperspectief definitief in het pleeggezin ligt. Dit bij voorkeur in overeenstemming met ouders.

Onder roldifferentiatie wordt het proces van herdefinitie van de ouderrol verstaan in geval van de opvoedingsvariant. Er ontstaat een niet-verzorgende en niet-opvoedende ouderrol. Bij deze herdefinitie speelt verliesverwerking van de oorspronkelijke ouderrol en het verdragen en het opbouwen van een niet-opvoedende rol als ouder (Robbroeckx, Hoogeduin, Van Beem-Kloppers & Haans, 2010).

Instemming van de ouder met het opvoedingsperspectief in het pleeggezin wordt gezien als een belangrijke beschermende factor in het welslagen van de pleeggezinplaatsing en daarmee voor de ontwikkeling van de jeugdige.

9. Iedere jeugdige heeft er recht op dat naar zijn of haar mening en persoonlijke voorkeur wordt geluisterd en dat hulpverleners persoonlijk met hen spreken.

Uitgangspunt is dat pleegouders bij een langdurige plaatsing hechtings- en daarmee vertrouwenspersonen worden voor het pleegkind; dat een pleegkind zaken met pleegouders bespreekt. Door de specifieke positie van een pleegkind zijn er mogelijk kwesties die het pleegkind noch met pleegouders, noch met pleegzorgwerker kan bespreken. De pleegzorgwerker praat namelijk ook met pleegouders, waardoor de pleegzorgwerker onvoldoende neutraal is. Het pleegkind kan sommige onderwerpen daarom met een neutraal persoon bespreken. De neutrale persoon is iemand die door het pleegkind zelf wordt gekozen en in wie de jeugdige vertrouwen heeft. Deze persoon komt bij voorkeur uit het netwerk (familie, school, etc.). Er wordt altijd samen met de jeugdige een vertrouwenspersoon aangewezen, of in ieder geval de inspanning gedaan om deze te vinden.

Naast bovenstaande hebben zowel de jeugdbeschermers als de pleegzorgwerker minimaal tweemaal per jaar een persoonlijk gesprek met de jeugdige.

10. Iedere jeugdige heeft recht op zijn eigen naam.

Het behouden van de familienaam is van belang voor de historische identiteit en de verticale loyaliteit (ouders en familie) van de jeugdige. Het wijzigen van de achternaam kan, impliciet, een ontkenning betekenen van (een deel van) de geschiedenis en achtergrond van de jeugdige.

Er wordt terughoudend met een verzoek om naamswijziging omgegaan. Deze vraag wordt met 'nee' beantwoord, tenzij de achternaam van de jeugdige die onder voogdij staat een ernstige belasting vormt voor een evenwichtige ontwikkeling.

11. Iedere jeugdige maakt deel uit van verschillende systemen en heeft recht op een ongedeelde wereld.

De verschillende systemen waarvan de jeugdige deel uitmaakt oefenen allen invloed uit op de jeugdige en zijn ontwikkelingsmogelijkheden. Behandeling of ondersteuning van het pleegzorgsysteem richt zich derhalve niet alleen op pleegouders, maar ook op de invloeden vanuit het gezin van herkomst, (stief)ouders, school en vrije tijd. Het oorspronkelijk systeem van de jeugdige en de opvoeders wordt uitgebreid met het systeem van het pleeggezin, waarbij recht gedaan wordt aan alle partijen. Het is de deskundigheid van alle professioneel betrokkenen bij pleegzorg vanuit meerzijdige partijdigheid om met de verschillende systemen te werken en advies te geven over de jeugdige hierin (Boszormenyi-Nagy & Krasner, 1994; Michielsens, Van Mulligen & Hermkens, 1994).

12. Iedere jeugdige heeft recht op samenwerking tussen degenen die verantwoordelijk voor hem zijn.

In de verantwoordelijkheid voor een pleegkind kunnen verschillende aspecten worden onderscheiden (Weterings, 1991). Samenwerking tussen alle betrokkenen rondom de jeugdige is nodig om de verschillende aspecten van deze verantwoordelijkheid optimaal vorm te geven.

- Dagelijkse opvoedingsverantwoordelijkheid. De opvoeding en verzorging van een jeugdige gebeurt in de dagelijkse omgang tussen de jeugdige en de volwassene met wie hij een hechtings- en opvoedingsrelatie heeft ontwikkeld. Deze verantwoordelijkheid ligt altijd primair bij de pleegouders en wordt aangestuurd en begeleid door Horizon. Dit impliceert dat pleegouders recht hebben op die informatie die ze nodig hebben om de jeugdige de opvoeding en begeleiding te geven die het nodig heeft
- Pedagogische of opvoedkundige verantwoordelijkheid. Opvoedkundige verantwoordelijkheid is het scheppen van voorwaarden voor opvoeding. Dit betreft de zorg dat de jeugdige zich verder kan ontwikkelen zoals schoolkeuze, medische beslissingen, psychosociale hulp en beslissingen aangaande religie of cultuur. Ideaal gezien is deze verantwoordelijkheid een gedeelde verantwoordelijkheid tussen pleegouders en ouders
- De uiteindelijke beslissingsbevoegdheid hangt af van het juridisch kader (zie punt 13). Een actieve, expliciete samenwerking en informatie-uitwisseling en een gedeelde visie tussen pleegouders en ouders zijn noodzakelijk om deze verantwoordelijkheid optimaal vorm te geven. Zij worden hierin aangestuurd en begeleid door Horizon en Jeugdbescherming West.
- Zijnsverantwoordelijkheid. Deze verantwoordelijkheid verwijst naar het feit dat ouders een kind het leven hebben gegeven. Deze verantwoordelijkheid is onverbrekelijk c.q. wordt bepaald door bloedverwantschap en is daarmee altijd voorbehouden aan de biologische ouders
- Zie ook het gestelde over samenwerking onder punt 14.

Bij het uitoefenen van de verantwoordelijkheid voor de jeugdige dient overigens rekening te worden gehouden met de rechten van de jeugdige. Zo is bij kinderen van 12 tot 16 jaar bij belangrijke beslissingen zowel toestemming van de ouders of voogd als van de jongere zelf vereist. Jongeren boven de 16 jaar hebben zelfstandig het recht om beslissingen te nemen.

13. Iedere jeugdige heeft er recht op dat het juridisch gezag ligt bij de meest passende persoon of instelling.

Bij de opvoedingsvariant is het streven dat pleegouders de juridische zeggenschap verkrijgen over het pleegkind. Voogdijoverdracht naar (een van) de pleegouders is mogelijk als aan een aantal criteria is voldaan. Het belang van het kind staat centraal. Criteria zijn bijvoorbeeld:

- Dat de omgang tussen het kind en ouders ook na voogdijoverdracht gewaarborgd blijft
- Dat pleegouders vanuit eigen motivatie het belang onderkennen van de achtergrond van het pleegkind en bereid te zijn om deze met hem te bespreken
- Dat het contact tussen ouders en pleegouders duurzaam stabiel is.

In overleg tussen Horizon en Jeugdbescherming West kan onder andere op basis daarvan bekeken worden wie, in het belang van het kind, belast moet zijn met de voogdij.

14. Iedere jeugdige heeft er recht op dat zijn ontwikkelingsbehoefte op dat moment bepalend is voor het samenwerkingsproces tussen alle betrokkenen.

Er is sprake van een gezamenlijke en gedeelde verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van de jeugdige en de inhoud van de hulpverlening. Uitgangspunt hierbij is dat de jeugdige in staat is zijn ontwikkelingstaken leeftijdsadequaat in te vullen. Samenwerking wordt concreet vormgegeven door regelmatig en gestructureerd overleg tussen belangrijke betrokkenen rondom de jeugdige. Hieruit volgt dat de jeugdige er recht op heeft dat pleegouders als dagelijkse opvoeders deelnemen aan (een aantal van) deze besprekingen. De jeugdige staat centraal, waarbij alle betrokkenen daaromheen hun krachten bundelen (ouders, pleegouders, medewerker Jeugdbescherming West, pleegzorgwerker). Uitgangspunt is dat de jeugdige zelf aanwezig is bij dit overleg.

15. Het is in het belang van iedere jeugdige dat er gestreefd wordt naar commitment.

Commitment tussen ouders, pleegouders, jeugdige, pleegzorgwerker en jeugdbeschermer over belangrijke beslissingen betreffende de jeugdige is een beschermende factor voor de jeugdige. Het is belangrijk dat zowel de ouders, als de jeugdige, als de pleegouders betrokken worden bij beslissingen die de jeugdige aangaan. Het in punt 14 genoemde overleg, legt de basis voor commitment in de zin van structuur en continuïteit in de samenwerking.

16. *Iedere jeugdige heeft recht op de opvoeding die hij nodig heeft om de bij zijn leeftijd horende ontwikkelingsstaken adequaat in te vullen.*

Pleegzorg is een bijzondere vorm van opvoeden. Bijzonder omdat het opvoeding betreft van een kind van een ander. Een kind dat met een eigen biologische en ervaringsachtergrond geholpen moet worden uit te groeien tot een goed functionerende volwassene. Dit betekent dat pleegouders met hun 'gewone' pedagogische vaardigheden niet altijd voldoende tegemoet kunnen komen aan de eisen die deze bijzondere opvoeding stelt en daarom recht hebben op ondersteuning daarbij van de pleegzorgorganisatie.

Ook voor het pleegkind is de situatie bijzonder. Het zal altijd een 'pleeg'kind zijn en daardoor een extra ontwikkelingstaak in zijn leven hebben, om een plek te geven aan de situatie van niet te kunnen opgroeien in het eigen gezin van herkomst, maar wel loyaliteit te voelen naar pleegouders en aan hen gehecht te zijn. Begeleiding bij deze extra taak door een neutrale derde (zie ook punt 9) is in sommige gevallen dan ook noodzakelijk.

Van pleegouders wordt verwacht dat zij naast het 'besef van verantwoordelijk zijn' wat zij delen met de ouders, ook kunnen differentiëren tussen ouderschap en pleegouderschap in die zin dat zij het unieke van de zijnsrelatie tussen ouder en kind erkennen en respecteren, geen pogingen ondernemen om zich het pleegkind 'eigen' te maken, noch om het ouderschap te gaan rivaliseren met de ouders van het pleegkind. Voor elk kind blijven de biologische ouders altijd belangrijk.

17. *Positie pleegouders.*

Pleegouders zijn een onmisbare partner in de zorg voor pleegkinderen en deskundige over het (dagelijkse) leven van hun pleegkind. Het is belangrijk dat zij worden gehoord wanneer er beslissingen worden genomen over de jeugdige, dat de keuzes inzichtelijk worden gemaakt en het centraal stellen van het belang van het pleegkind herkenbaar is. Pleegouders hebben instemmingsrecht m.b.t. hun aandeel in het pleegzorgplan en recht om gehoord te worden in het kader van het gezinsplan. De samenwerking tussen pleegouders, ouders, pleegkinderen, pleegzorgwerkers en medewerkers van Jeugdbescherming West wordt gekenmerkt door een positieve onderlinge bejegening, waarin duidelijkheid, betrokkenheid, betrouwbaarheid, respect voor elkaars positie en verantwoordelijkheid en wederzijds begrip centraal staan.

Tot zover de tekst m.b.t. de visie op pleegzorg in de *Landelijke Handreiking Samenwerkingsafspraken Jeugdbescherming-Pleegzorgaanbieder*.

1.2 Vormen van Pleegzorg

Er bestaat een grote verscheidenheid aan pleegzorgvormen. Sinds de Transitie Jeugdzorg, de stelselwijziging in 2015 waarbij de gemeenten verantwoordelijk zijn geworden voor de Jeugdzorg, is er een tendens dat de variatie nog toe neemt.

De diverse vormen zijn in te delen op basis van het *doel* van de plaatsing in combinatie met de *duur* van het verblijf.

Hulpverleningsvariant

Bij plaatsing in een pleeggezin is de vraag of de jeugdige weer terug kan keren in de thuissituatie, het eerste punt dat onderzocht moet worden. Dit betekent dat er gestart wordt met de hulpverleningsvariant, waarbinnen wordt onderzocht of dit haalbaar is. De ouders worden tijdens de plaatsing intensief begeleid en zij onderhouden regelmatig contact met hun kind. De pleegouders kunnen naast hun verzorgende en opvoedkundige taak voor het kind ook een rol als 'partner in de zorg' voor de ouders krijgen. Jeugdige, ouders en pleegouders dienen binnen deze variant zo snel mogelijk (binnen een half jaar tot een jaar) duidelijkheid te krijgen over de definitieve opvoedingssituatie voor het kind.

Soms start een hulpverleningsvariant als een *crisisplaatsing*. Een crisispleeggezin kan worden ingeschakeld wanneer voor een jeugdige acuut een plek nodig is omdat verblijf op de bestaande woonplek niet meer mogelijk of verantwoord is. Gedurende een korte periode (formeel gedurende 4 weken en bij voorkeur tot maximaal enkele maanden) verschaft het crisisgezin de jeugdige een veilige plek. Deze periode wordt gebruikt om met ouders een eerste inschatting van de problemen in het gezin te maken en een start te maken met de hulpverlening. Het verblijf van de jeugdige in het crisispleeggezin en de eerste indrukken over zijn welzijn en functioneren vormen hierbij een informatiebron.

Aandachtspunt is dat bij de start van een crisisplaatsing vaak weinig informatie beschikbaar is en dat er weinig tijd is om de plaatsing voor te bereiden. Een crisisplaatsing heeft vaak schadelijke effecten voor de jeugdige en zijn gezin door het plotselinge en onverwachte karakter ervan. Horizon streeft ernaar om crisisplaatsingen zoveel mogelijk te voorkomen en indien mogelijk de uithuisplaatsing beter voorbereid te laten verlopen.

Opvoedingsvariant

Als herstel van een goede opvoedingssituatie voor het kind bij de ouders niet meer mogelijk wordt geacht, wordt de plaatsing in het pleeggezin gericht op het bieden van een nieuw woonperspectief voor het kind. We spreken dan van een *opvoedingsvariant*. Uitgangspunt is dat het kind tot aan het bereiken van de volwassenheid in het pleeggezin verblijft. Deze vorm van pleegzorg werd daarom vroeger ook wel 'perspectief biedende pleegzorg' genoemd. De term opvoedingsvariant slaat op het langdurige opvoedingsproces van het kind in het pleeggezin.

Uitgangspunt bij Horizon is dat de jeugdige in hetzelfde gezin zowel de hulpverleningsvariant als (indien nodig) de opvoedingsvariant kan doorlopen. Dit betekent dat wanneer na de hulpverleningsvariant geconcludeerd wordt dat de jeugdige niet terug kan keren naar de eigen ouders, hij in hetzelfde pleeggezin kan blijven wonen en dus niet weer naar een ander gezin overgaat.

Deeltijdpleegzorg

Deeltijdpleegzorg betekent dat een kind een aantal dagdelen of dagen opgevangen wordt door pleegouders. Bij deeltijdpleegzorg zijn verschillende variaties mogelijk, soms ook in combinatie, zoals:

- een aantal uren of dagdelen per week;
- meerdere dagen per week;
- een of meer weekenden per maand, in sommige situaties elk weekend;
- (delen van) vakanties.

Deeltijdpleegzorg wordt bijvoorbeeld ingezet om ouders te ontlasten en zo problemen of uithuisplaatsing te voorkomen. Ook kinderen die uit huis geplaatst zijn en in een leefgroep wonen, vinden het vaak fijn om regelmatig in een gezin te verblijven.⁴

Ongeveer een vijfde deel van de pleegzorgplaatsingen betreft deeltijdpleegzorg. De laatste jaren is een tendens zichtbaar dat steeds meer wordt gezocht naar *maatwerk*. De hulpvraag van de jeugdige en zijn gezin zijn bepalend voor hoe lang en hoe vaak de jeugdige in een pleeggezin verblijft.

Een andere indeling is te maken op basis van het *type pleeggezin*.

Netwerkpleegzorg

Het is meer dan voorheen gebruikelijk geworden dat familie, vrienden of bekenden van de ouders of de jeugdige als pleeggezin fungeren. Dit wordt *netwerkpleegzorg* genoemd. Vaak verblijft het kind zelfs al in een door de ouders of jeugdige zelf uitgekozen pleeggezin, voordat pleegzorg officieel wordt aangevraagd. Horizon Pleegzorg doet dan een onderzoek naar de geschiktheid en de passendheid van het pleeggezin (de zogenaamde netwerkscreening).

Netwerkplaatsingen kunnen onderscheiden worden in:

- *familieplaatsingen*. Er is sprake van bloedverwantschap tussen het pleeggezin en één van de ouders (bijvoorbeeld grootouders, ooms/tantes, neven/nichten)
- *sociale netwerkplaatsingen*. Pleegouders zijn bekenden van (één van de) ouders of het kind (vrienden, kennissen, burens, leerkracht, ouders van een vriendje of vriendinnetje van het kind, bekenden uit de kerk of de moskee of van de sportvereniging).

Een bijzondere groep netwerkpleegouders zijn de pleeg grootouders. Zij voeden voor korte of langere tijd de kinderen van hun eigen kinderen op. Naar schatting woont landelijk gezien ongeveer 20 procent van de pleegkinderen bij grootouders: ongeveer 4.000 van de ruim 20.000 pleegkinderen.⁵ Grootouders leveren dus een niet te onderschatten bijdrage aan de pleegzorg.

Een belangrijke kracht van grootouders is vaak dat zij een sterke drive hebben om hun kleinkind goed te laten opgroeien. Daarnaast kennen de kinderen hen vaak al goed en zij het pleegkind. Het feit dat grootouders tevens de ouders van een ouder zijn maakt dat er vaak een zekere natuurlijke betrokkenheid is bij de problemen van ouders die ten grondslag liggen aan het feit dat zij niet voor hun kind kunnen zorgen. Pleeg grootouders voelen die betrokkenheid ook vaak sterk. Soms biedt dit voordelen maar het kan ook tot complicaties leiden.

Pleegzorg via *kindgerichte werving*

Soms is binnen de familie of binnen het directe, bekende netwerk geen passend gezin beschikbaar. Vaak is het voor de jeugdige echter wel wenselijk om in de eigen omgeving te blijven wonen. Zo kan hij of zij bijvoorbeeld dicht bij eigen familie blijven en de eigen school blijven bezoeken. In dergelijke gevallen gaat Horizon met betrokkenen op zoek naar een geschikt pleegadres buiten het directe en bekende netwerk maar wel in de

4. <https://pleegzorg.nl/pleegzorg/soorten-pleegzorg-2/>

5. https://www.pleegrootouders.nl/?page_id=225

gewenste omgeving. Dat kunnen bijvoorbeeld leden van een sportvereniging of een geloofsgemeenschap zijn, ouders van een school of mensen die 'via-via' gevonden worden. Soms wordt geworven met behulp van social media.

Wanneer een gezin gevonden wordt volgt een kennismaking. Als de kennismaking positief verloopt verricht Horizon de vereiste screening van dit adres.

Bestandspleegzorg

Een *bestandsplaatsing* is de plaatsing van een kind in een pleeggezin dat aanvankelijk geheel onbekend is voor de ouders en het kind. Deze bestandspleegouders hebben zich bij Horizon gemeld als aspirant pleegouders zonder dat zij op dat moment al een concrete jeugdige op het oog hebben. Na training en selectie zijn deze pleeggezinnen opgenomen in het pleeggezinnenbestand van Horizon.

Wanneer vanuit het netwerk of via kindgerichte werving geen geschikt gezin voorhanden is voor een jeugdige, zoekt Horizon in zijn bestand naar een pleegadres dat het beste past ('matcht') bij het profiel van het kind en het profiel van de ouders.

De varianten qua doelstelling en duur kunnen zich in bijna alle types pleeggezinnen voordoen. In schema:

Netwerkpleeggezin	Kindgericht geworven pleeggezin	Bestandspleeggezin
Hulpverleningsvariant, (eventueel gestart als crisisplaatsing)	Hulpverleningsvariant (maar niet gestart als crisisplaatsing) ⁶	Hulpverleningsvariant, (eventueel gestart als crisisplaatsing)
Opvoedingsvariant	Opvoedingsvariant	Opvoedingsvariant
Deeltijdvariant	Deeltijdvariant	Deeltijdvariant

1.3 Juridisch kader pleegzorgplaatsingen

Van belang is verder het juridisch kader waarbinnen een pleegzorgplaatsing plaatsvindt. Belangrijkste ijkpunt hierbij is de vraag of de pleegzorgplaatsing tot stand komt met instemming van ouders of op last van de kinderrechter. Er zijn globaal zes mogelijkheden.

1. Vrijwillig kader

Wanneer ouders vrijwillig (dus zonder uitspraak van een kinderrechter) besluiten tot en meewerken aan een uithuisplaatsing van hun kind dan behouden zij het volledige gezag over hun kind. Hun instemming met de pleeggezinplaatsing is een noodzakelijke voorwaarde. Ook voor alle andere zaken die de jeugdige aangaan is hun instemming nodig.

Zulke plaatsingen komen meestal tot stand na aanmelding via een gemeentelijk wijkteam of een gemeentelijke hulpverleningsinstantie. Voor een vrijwillige plaatsing is het nodig dat ouders de problemen in hun gezin onder ogen zien en bereid zijn te doen wat nodig is om de plaatsing succesvol te laten verlopen.

2. Preventieve Jeugdbescherming

Soms dreigt een onveilige situatie voor een jeugdige maar kan in samenwerking met (lokale) professionals, ouders en het netwerk een justitiële maatregel nog worden afgewend. Dit wordt Preventieve Jeugdbescherming genoemd. In de praktijk wordt ook vaak de term *drang* gebruikt maar dit is geen formele term. Preventieve Jeugdbescherming is tijdelijk, gericht op het herstel en versterking van de eigen kracht van de jeugdige en het gezin. Preventieve Jeugdbescherming komt tot stand op basis van een besluit van de zogenaamde *Jeugdbeschermingstafel*. De Jeugdbeschermingstafel is een overleg tussen meerdere partijen zoals ouders, het gemeentelijk wijkteam, andere betrokken jeugdhulporganisaties, Veilig Thuis en een instelling voor Jeugdbescherming. De maatregel wordt weliswaar uitgevoerd door een organisatie voor Jeugdbescherming maar er is geen sprake van een uitspraak van een kinderrechter. Dit betekent dat alle hulp (dus ook een eventuele pleegzorgplaatsing) alléén tot stand kan komen met instemming van de ouders. Zij hebben het volledige ouderlijk gezag: de hulp is in juridische zin vrijwillig. In de praktijk is die vrijwilligheid echter relatief. Ouders weten dat wanneer de onveilige situatie niet wordt afgewend aan de kinderrechter om een Jeugdbeschermingsmaatregel wordt gevraagd.

6. Bij een crisisplaatsing wordt nooit gebruik gemaakt van een via kindgerichte werving gevonden gezin, omdat daarvoor in die situatie de tijd ontbreekt.

3. Onder Toezicht Stelling (OTS)

De meest ingezette Jeugdbeschermingsmaatregel is het beperken van het gezag van ouders door een Ondertoezichtstelling (OTS) van de minderjarige. Een OTS wordt uitgesproken door de kinderrechter. De kinderrechter kan dit doen nadat de Raad voor de Kinderbescherming de opvoedingssituatie van de jeugdige heeft onderzocht en op basis daarvan verzoekt tot Onder Toezicht Stelling.

Het toezicht wordt op last van de kinderrechter uitgeoefend door een Jeugdbeschermer in dienst van een gecertificeerde instelling (GI) voor Jeugdbescherming.

Doel van de OTS is om kinderen te beschermen die in hun ontwikkeling worden bedreigd of veiligheidsrisico's lopen. De maatregel is erop gericht ouders te ondersteunen en te begeleiden. Ouders behouden het gezag over de jeugdige en ook zoveel mogelijk de verantwoordelijkheid. Hun gezag is alleen ingeperkt door het toezicht van de Jeugdbeschermer.

Een OTS duurt maximaal twaalf maanden maar kan op verzoek van de gezinsvoogd telkens met één jaar verlengd worden. De gezinsvoogd moet dan aantonen dat de gronden van de maatregel nog steeds aanwezig zijn.

De kinderrechter kan ook een *Voorlopige Ondertoezichtstelling (VOTS)* uitspreken. Dat gebeurt als de situatie zo acuut is dat een normaal onderzoek door de Raad voor de Kinderbescherming niet afgewacht kan worden. De VOTS kan maximaal drie maanden duren. Binnen die drie maanden doet de Raad voor de Kinderbescherming alsnog zijn onderzoek. Daarna wordt de VOTS beëindigd of omgezet in een OTS.

Bij een pleegzorgplaatsing in het kader van een Ondertoezichtstelling geeft de Kinderrechter een Machtiging Uithuisplaatsing (MUHP) af. Dit document geeft de Jeugdbeschermer de bevoegdheid de jeugdige uit huis te plaatsen en op een andere plek te laten wonen.

4. Voogdijmaatregel

Bij een voogdijmaatregel heeft de kinderrechter de ouders uit het ouderlijk gezag ontheven. Het gezag (*de voogdij*) is toegewezen aan een gecertificeerde instelling (GI) voor Jeugdbescherming en wordt uitgeoefend door een medewerker van die organisatie, de voogd.

Ingeval van plaatsing van de jeugdige in een pleeggezin is toestemming van de ouders uiteraard heel wenselijk maar juridisch niet noodzakelijk.

5. Pleegoudervoogdij

Pleegoudervoogdij is de situatie waarin de kinderrechter de voogdij heeft toegewezen aan pleegouders nadat ouders zijn ontheven uit het ouderlijk gezag. Dit kan wanneer de pleegouders de jeugdige al minstens een jaar opvoeden in het kader van een formele pleegzorgplaatsing. Meestal wordt pas tot voogdij-overdracht aan pleegouders overgegaan nadat de voogdij eerst een periode is uitgeoefend door een gecertificeerde instelling (GI) voor Jeugdbescherming. Pleegoudervoogdij kan sinds enkele jaren echter ook meteen aansluitend op een Ondertoezichtstelling worden toegewezen. Verderop in dit Handboek wordt uitgebreider ingegaan op de Pleegoudervoogdij.

6. Het pleegkind is meerderjarig

Vanaf 1 juli 2018 geldt een landelijke bestuurlijke afspraak dat pleegzorgplaatsingen doorlopen totdat de jeugdige 21 jaar is, tenzij de jeugdige zelf aangeeft geen gebruik meer van pleegzorg te willen maken. Op de 18e verjaardag verandert het nodige in de juridische situatie. De jeugdige is dan meerderjarig en daarmee eindigen ouderlijk gezag, Ondertoezichtstelling, Voogdij of Pleegoudervoogdij (afhankelijk wat de situatie vooraf was). Dat betekent dat de jeugdige zelf juridisch verantwoordelijk is om zijn instemming te (blijven) geven met de pleegzorgplaatsing. Pleegzorg is vanaf 18 jaar dus altijd vrijwillig.

Op het moment van schrijven van dit Handboek (najaar 2019) is een wetwijziging in voorbereiding waarmee bovengenoemde bestuurlijke afspraak ook wordt verankerd in de Jeugdwet.

1.4 Over Horizon als organisatie⁷

Horizon is een grote organisatie voor Jeugdzorg en Speciaal Onderwijs.

Eind 2018 waren bijna 1300 jeugdigen in zorg bij Horizon, waarvan omstreeks 900 pleegkinderen. Een kleine tweeduizend leerlingen zaten op school binnen het Speciaal Onderwijs (SO) en het Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO) van Horizon. Er wordt gewerkt vanuit diverse locaties op verschillende plaatsen in Nederland, met name in Zuid Holland, Noord Holland en Gelderland.

Bij Horizon werken ongeveer 1600 mensen verdeeld over ruim 1100 full-time arbeidsplaatsen.

Voor de Pleegzorg is Horizon gecontracteerd door de gemeentelijke samenwerkingsregio's Holland Rijnland, Alphen aan den Rijn en Kaag en Braasem, Midden Holland, Zuid Holland Zuid en Rijnmond.

7. www.Horizon.eu

Missie

Bij Horizon werken we met het hele gezin aan ontwikkeling en gedragsverandering. Iedere dag zetten onze collega's zich in voor jongeren en hun ouders. We kijken wat er nodig is voor de behandeling die als doel heeft een duurzame thuissituatie voor iedereen te creëren.

Om dat te bereiken, ondersteunt Horizon het gezin tijdelijk, waar het kan in de eigen omgeving. We nemen de leiding niet over, maar willen naast de gezinsleden gaan staan om ze te motiveren zich te ontwikkelen. Daarvoor vragen we niet alleen inzet van het kind, maar ook van de andere gezinsleden. Zo kunnen we werken aan een gezamenlijk perspectief.

Gezin Totaal: snel duidelijkheid

Soms is het nodig om jongeren met ernstige gedragsproblemen te behandelen in een open instelling (een tehuis of residentiële instelling). Maar het liefst zien we dat het gezin zo snel mogelijk weer zelfstandig verder kan. Horizon gelooft dat open jeugdzorg beter en daardoor korter kan.

Binnen Gezin Totaal behandelen we daarom niet alleen de jeugdige. Met de hele leefomgeving bekijken we wat het gezin nodig heeft. Dus niet alleen het kind, maar ook de ouders. Op die manier wordt de afstand tot het gezin niet groter, maar groeit iedereen juist samen toe naar de nieuwe situatie.

JouwZorg: samen beslissen in Jeugdzorg Plus

JouwZorg is een behandelmethode in Jeugdzorg Plus (Gesloten Jeugdzorg: gedwongen behandeling binnen een residentiële setting) die gericht is op het hele gezin. Jongeren en ouders nemen samen besluiten over de toekomst. Dit zorgt ervoor dat de motivatie blijft en de omgeving positief verandert. Het JouwZorg proces start als jongeren en ouders eraan toe zijn. Het doel is om gedwongen behandelingen steeds minder nodig te maken.

Passende Thuisen

Horizon zoekt met de jeugdige en zijn gezin naar duurzaam woon- en opgroeiperspectief. Als eerste wordt altijd bezien of herstel van het woonperspectief in het eigen gezin mogelijk is. Wanneer dit niet het geval blijkt te zijn, bekijkt Horizon samen met de jongere welke vorm van thuis passend is. Dit kan een pleeggezin of gezinshuis zijn. Veel jongeren hebben in een pleeggezin of een gezinshuis een Passend Thuis gevonden.

Voor sommige jongeren blijken een pleeggezin of een gezinshuis echter minder geschikt. Bijvoorbeeld omdat het opgroeien met een wat groter aantal kinderen niet goed bij hen past of omdat het gezinsleven een te groot emotioneel beroep op hen doet. Voor de jeugdigen voor wie een pleeggezin of een gezinshuis minder geschikt is, ontwikkelt Horizon andere vormen van een Passend Thuis. Daarbij is *maatwerk* een leidende gedachte: het andere thuis moet een antwoord bieden op de specifieke behoeften van de jeugdige. Dit proces verkeert momenteel in de opstartfase.

Hoogspecialistisch aanbod

Soms is het zo dat jongeren te maken hebben met multi-problematiek. Verschillende sociale en/of psychische issues maken behandeling complex. Dan biedt Horizon ook hoogspecialistisch aanbod op maat.

- *Bijzondere Zorg Afdeling*
Binnen locatie 't Anker in Harreveld vinden sociaal-emotioneel kwetsbare jongeren rust, duidelijkheid en structuur
- *Ernstig Seksuele Problematiek*
Op locatie 't Anker in het Harreveld worden jongeren met Ernstig Seksuele Problematiek (ESP) behandeld. Jongeren tussen de 12 en 18 jaar worden hier behandeld in JeugdzorgPlus
- *Geweld in Afhankelijkheidsrelaties*
Op locatie Rijnhove worden jonge vrouwen behandeld die te maken hebben met geweld in afhankelijkheidsrelaties. Voor jonge vrouwen biedt Horizon een gespecialiseerde behandeling aan in een open setting die op landelijk niveau wordt ingekocht
- *Gezinsbehandeling*
Met de gezinsbehandeling van Horizon wordt het hele gezin intern behandeld. Zij wonen tijdelijk op één van onze locaties. Dit gebeurt op onze locaties 't Anker in Harreveld, Antonius in Castricum en Zorgboerderij de Mentinkberg in Winterswijk
- *Hoog Forensisch Profiel*
Op locatie 't Anker in het Harreveld behandelen we jongeren met Hoog Forensisch Profiel (HFP). De behandeling vindt plaats in JeugdzorgPlus (een gedwongen residentiële setting)
- *Loverboy problematiek en eengerelateerd geweld*
Op locatie Hestia worden jonge vrouwen behandeld die slachtoffer zijn geworden van Loverboy problematiek en Eengerelateerd geweld
- *Omgangshuis*

Het omgangshuis is er voor kinderen en gezinnen in complexe scheidingssituaties en gezinnen waarbij er (langere tijd) geen omgang is tussen kind en een van de ouders

- *Zeer Intensieve en Kortdurende Observatie en Stabilisatie*

Jongeren in een psychische crisis worden geholpen met deze behandelmethode. Het is belangrijk dat zij tijdens deze behandeling rust vinden. Deze rust krijgen zij bij de JeugdzorgPlus instelling 't Anker in het Harreveld. ZIKOS is een gespecialiseerde behandeling die op landelijk niveau wordt ingekocht

- *Intensieve Behandelafdeling*

Op locatie 't Anker kunnen jongeren terecht voor de IBA-behandeling. IBA is een Intensieve Behandel Afdeling. Deze behandeling is speciaal voor jongeren die geen baat hebben bij groepsbehandeling

1.5 Enkele landelijke ontwikkelingen met betrekking tot de pleegzorg

Per 1 januari 2015 is de Jeugdhulp en daarmee ook de Pleegzorg een verantwoordelijkheid geworden van de gemeenten. Daarvoor was Jeugdhulp vooral een provinciale verantwoordelijkheid. Deze stelselwijziging (de zogenaamde *Transitie Jeugdzorg*) heeft uiteraard een grote impact en deint nog na.

Er zijn zowel positieve als negatieve gevolgen voor de sector in het algemeen en voor de Pleegzorg in het bijzonder.

Positief is dat de lokale en regionale situatie veel meer leidend is geworden. Professionals binnen wijken, dorpen, steden en regio's ontmoeten elkaar vaker, weten elkaar gaandeweg beter te vinden en werken op dat niveau samen. Voor de Pleegzorg betekent dit dat er vaker naar oplossingen binnen de eigen omgeving van de jeugdige en zijn gezin wordt gezocht, voordat een jeugdige verder van zijn eigen gezin komt te wonen. Dit laatste komt duidelijk minder vaak voor dan vroeger. Dit verkleint de verliezen voor de jeugdige en vergroot de betrokkenheid van zijn gezin na de uithuisplaatsing. Er wordt geleidelijk meer gedaan aan werving van pleeggezinnen op lokaal en regionaal niveau en er ontstaan gestaag meer netwerkverbanden van pleeggezinnen. Soms wordt e.e.a. gefaciliteerd door gemeenten.

Verder is de tendens in de sector dat meer mét de jeugdige en zijn gezin wordt gezocht naar oplossingen in plaats van de problematiek en de verantwoordelijkheid 'over te nemen'. Daarbij ontstaat meer aandacht voor de bijdrage van informele ondersteuning en zorg dan voorheen. Dit vergroot de betrokkenheid van de cliënten en hun netwerk.

Deze ontwikkelingen waren beoogd met de Transitie Jeugdzorg.

Er zijn echter ook stevige schaduwzijden.

in de eerste plaats is de Transitie Jeugdzorg gepaard gegaan met een stevige bezuiniging, waardoor de gemeenten (die nu de financier zijn) minder geld beschikbaar hebben voor de Jeugdhulp. Dit leidt in veel gemeenten tot financiële problemen op dit terrein. Gevolg is dat gemeenten minder geld beschikbaar stellen, bijvoorbeeld door tarieven te verlagen. Dit leidt er in de Pleegzorg toe dat pleegzorgwerkers minder tijd beschikbaar hebben om de pleegzorgplaatsingen te begeleiden. Dat is ook bij Horizon het geval. Ook is het in sommige gebieden moeilijker om als dit nodig is aanvullende hulp te krijgen boven de 'gewone' pleegzorgbegeleiding. Wrang is hierbij dat het dus van plaats tot plaats kan verschillen hoeveel hulp een (pleeg) gezin kan krijgen.

Een tweede negatief gevolg is de toename van de bureaucratie. Gemeenten en gemeentelijke samenwerkingsregio's ontwerpen hun eigen modellen van productbeschrijving, productclassificatie en codering, en stellen hun eigen eisen aan kwaliteit, aanvraag, verantwoording en facturering. Waar een organisatie als Horizon zich in het verleden moest verhouden op een klein aantal financiers, zijn dat er nu vele tientallen. Dit stelt grote eisen aan de interne registratie en administratie, waar dus veel geld en energie naartoe gaat die niet ingezet kan worden voor de zorg. Voor twee jeugdigen die op dezelfde plek wonen maar uit verschillende gebieden komen, kan het betekenen dat zij niet dezelfde ondersteuning kunnen krijgen. Voor uitvoerend werkers betekent dit dat zij soms in het ene gebied anders moeten werken dan in het andere. Dit zijn onbedoelde effecten van de bij de Transitie beoogde marktwerking. Op landelijk politiek niveau wordt ten tijde van het schrijven van dit Handboek nagedacht over manieren om op deze punten verbeteringen tot stand te brengen.

Tegenover het lokale en regionale accent op de uitvoering van de Jeugdhulp staat dat de Pleegzorg zich landelijk mag verheugen in grotere belangstelling dan voorheen. Landelijke spelers als het Ministerie van VWS, de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Jeugdzorg Nederland, Pleegzorg Nederland, het Nederlands jeugd Instituut, De Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (NVP), Jeugdzorg Nederland en Pleegzorg Nederland hebben de handen ineen geslagen om via tal van projecten de Pleegzorg verder vooruit te helpen. Het voert in het kader van dit Handboek te ver om al deze projecten te benoemen. De diverse activiteiten zijn samen te vatten onder vier actielijnen van het landelijke *Actieplan Pleegzorg*, te weten:

1. Continuïteit en stabiliteit, ook na het 18e jaar

Het belangrijkste resultaat dat deze actielijn al heeft opgeleverd is de landelijke bestuurlijke afspraak dat Pleegzorg nu standaard tot het 21e jaar wordt aangeboden (in plaats van tot het 18e zoals voorheen). Verder loopt er bij een aantal zorgaanbieders een actieonderzoek om te bezien hoe *breakdown* (het ongewenst en ongepland afbreken van plaatsingen) tegengegaan kan worden. Instrumenten die in dit verband genoemd kunnen worden zijn de totstandkoming van een landelijke methodiekbeschrijving voor pleegzorgwerkers (*Pleegzorg begeleiden is een vak!*) die ook binnen Horizon is ingevoerd en de ontwikkeling van de *Monitor Pleegzorg*, een instrument waarmee de ontwikkeling van de jeugdige en de pleegzorgplaatsing stelselmatig gevolgd kan worden.

2. Toerusten van pleegouders

Belangrijkste element onder deze actielijn is het plan om te komen tot een landelijk digitaal platform voor pleegouders onder de naam Pleegzorg.nl. Doel is daarop het aanbieden van kennis en informatie (een bibliotheek), leren en deskundigheidsbevordering (een digitaal toegankelijk scholingsaanbod voor pleegouders) en ontmoeting (een community) te combineren. Op het moment van herschrijven van dit Handboek (najaar 2019) is dit platform in ontwikkeling. De verwachting is dat het binnen enkele jaren online zal zijn.

3. Werven en screenen van pleegouders

Onder deze actielijn vallen de landelijke campagnes om pleegouders te werven⁸ en verbeteringen aan de trajecten van werving en screening van pleegouders.

4. De positie van pleegzorg als vorm van jeugdhulp

Via het project *Jeugdhulp in gezinsvormen* worden een aantal pilotgemeenten ondersteund om gezinsgerichte jeugdhulp in te bedden in het lokale jeugdbeleid.

8. <https://openjewatereld.nu/>

HOOFDSTUK 2

Het instroomtraject

2.1 Aanmelding jeugdigen, netwerkgezinnen en bestandsgezinnen

Aanmelding jeugdigen

Aanmelding van jeugdigen bij Horizon Pleegzorg gebeurt altijd via een aanmeldende instantie. Bij ongeveer twee derde van de aanmeldingen is er sprake van een Jeugdbeschermingsmaatregel (zie paragraaf 1.3). In die situaties is een Jeugdbeschermer betrokken en fungeert deze als aanmelder. In de overige, vrijwillige zaken verloopt een aanmelding meestal vanuit een gemeentelijk wijkteam.

Aanmelding netwerkgezinnen

Bij aanmelding van een netwerkgezin gaat het om een gezin dat pleeggezin wil worden voor een jeugdige uit de eigen familie of de eigen omgeving. Vaak woont de jeugdige daar zelfs al op het moment dat de aanmelding wordt gedaan. Daarom gebeurt de aanmelding van een netwerkgezin meestal tegelijk met de aanmelding van de betrokken jeugdige door de aanmeldende instantie.

Aanmelding bestandsgezinnen

Bestandsgezinnen zijn gezinnen die zich aanmelden bij Horizon Pleegzorg omdat zij misschien pleeggezin willen worden. Zij hebben op dat moment nog geen concreet kind voor ogen. Zij hebben bijvoorbeeld familie of bekenden die pleeggezin zijn. Of zij hebben in hun omgeving of in de media iets vernomen over pleegouderschap en dit spreekt hen aan. Veel gezinnen melden zich aan via www.pleegzorg.nl maar Horizon kan ook rechtstreeks benaderd worden.

Werkwijze en volgorde bij het zoeken van een pleeggezin

Wanneer een jeugdige wordt aangemeld bij Horizon Pleegzorg om in een pleeggezin te gaan wonen, onderzoekt Horizon altijd eerst of er mogelijkheden voor plaatsing bestaan binnen de familie of het bekende netwerk (buren, vrienden docenten etc.). Wanneer de jeugdige binnen zijn vertrouwde omgeving kan blijven heeft dat vaak als voordeel dat bestaande banden gemakkelijker in stand blijven en dat de jeugdige dus minder verliezen ervaart door de uithuisplaatsing.

Soms woont de jeugdige op het moment van aanmelding zoals boven genoemd zelfs al op zo'n adres uit de familie of het netwerk. In dat geval wordt het betreffende adres door Horizon gescreend om te bezien of het mogelijk is van dat adres een officieel netwerk pleegadres te maken.

Wanneer er nog geen adres uit familie of netwerk in beeld is, wordt met jeugdige en ouders een *netwerkverkenning* gedaan. Wie maken deel uit van familie en netwerk en wie zouden behulpzaam kunnen zijn bij het vinden van oplossingen? Na een netwerkverkenning kan een *netwerkberaad* gehouden worden om met betrokkenen uit de directe omgeving mogelijke oplossingen te bespreken.

Wanneer binnen familie of netwerk geen geschikte opties voorhanden zijn wordt de volgende stap gezet.

Horizon beziet dan de mogelijkheid om binnen een niet al te wijde omgeving een gezin te vinden dat misschien op dat moment nog niet bekend is bij jeugdige en ouders maar dat mogelijk wel beschikbaar is om de jeugdige op te vangen. Dit wordt *kindgerichte werving* genoemd.

Dat kan langs allerlei wegen. Soms worden gezinnen gevonden *via het netwerk van het netwerk*. Maar er wordt ook samengewerkt met bijvoorbeeld scholen, geloofsgemeenschappen of sportclubs om een passend adres te vinden. Soms wordt gebruik gemaakt van social media of van kleinschalige lokale publiciteit.

Wanneer er geen passende mogelijkheden naar voren komen vanuit familie en netwerk of vanuit kindgerichte werving wordt de jeugdige gematched aan een *bestandsgezin*. Dat kan ook gebeuren wanneer de veiligheid van een jeugdige binnen het netwerk of de directe omgeving in het geding is.

2.2 Wat houdt het voorbereidend traject voor aspirant pleegouders in?

Netwerkpleegouders

Als familieleden van een jeugdige of mensen uit zijn of haar netwerk overwegen om officieel pleegouder te worden voor die jeugdige, dan worden zij individueel voorbereid en gescreend door Horizon.

Meestal woont de jeugdige al in dat gezin voordat jeugdige en aspirant pleeggezin bij Horizon zijn aangemeld. In dergelijke gevallen heeft de aanmeldende instantie al een eerste inschatting gemaakt over de veiligheid van de jeugdige in het aspirant pleeggezin. Er wordt dan eerst een voorlopig pleegzorgcontract getekend dat geldig is tot het moment van het definitieve acceptatiebesluit na de screening. Dat besluit moet binnen dertien weken genomen worden.

Het screeningstraject bestaat uit gemiddeld 2 à 3 gesprekken met de aspirant pleegouders. Daarin wordt onder meer gesproken over de opvoeding van en de zorg voor de jeugdige, het contact en de samenwerking met ouders en de betrokken hulpverleners en de eigen situatie van de aspirant netwerkpleegouders.

Er wordt een Verklaring van Geen Bezwaar (VGB) aangevraagd bij de Raad voor de Kinderbescherming. Dit document is noodzakelijk om pleegouder te kunnen worden. (Het is enigszins vergelijkbaar met een Verklaring Omtrent het Gedrag. Het richt zich echter specifieker op het opvoeden van een pleegkind in het eigen gezin). Verder zijn het invullen van een medische verklaring, het afnemen van een veiligheidschecklist en het opvragen van referenties onderdeel van het traject. Ook met de ouders van de jeugdige vindt een gesprek plaats, en met de jeugdige zelf als hij of zij daar de leeftijd voor heeft. Eventuele kinderen van netwerkpleegouders wordt soms ook om hun mening gevraagd wanneer zij daar de leeftijd voor hebben.

Netwerkpleegouders krijgen naast de gesprekken een verplichte training van een dagdeel aangeboden. Tijdens deze training worden onderwerpen zoals hechting, oudercontact en loyaliteit besproken. Er is veel ruimte om ervaringen over de eigen pleegzorgplaatsing uit te wisselen. Pleegouders volgen de training zo snel mogelijk na het akkoord van het netwerkonderzoek.

Via kindgerichte werving gewonnen pleegouders

Pleegadressen die gevonden zijn via kindgerichte werving komen veelal uit de omgeving van de jeugdige.

Een groot verschil met netwerkgezinnen is echter dat de jeugdige en een dergelijk gezin elkaar meestal niet kennen. Daarom volgt bij kindgerichte werving altijd eerst een *kennismakingstraject* (zie onder) om te bezien of er een klik is alvorens besloten wordt of het kandidaat pleeggezin ter screening wordt voorgelegd.

Wanneer na de kennismaking de inschatting wordt gemaakt dat het gezin passend is, wordt het gezin vervolgens verder voorbereid en gescreend op dezelfde manier als netwerkgezinnen (zie hierboven).

Bestandpleegouders

Na de aanmelding (zie 2.1) ontvangen aspirant pleegouders een informatiepakket en kunnen zij een informatieavond bezoeken. Indien zij na deze informatieavond het traject verder willen aangaan volgt een telefonisch intakegesprek met een medewerker van Horizon. Als de uitkomst van dat telefonisch intakegesprek positief is voor zowel aspirant pleegouders als voor Horizon kan een voorbereidingstraining voor het pleegouderschap worden gevolgd.

Voor aspirant pleegouders voor voltijds pleegouderschap bestaat het voorbereidingsprogramma uit vijf trainingsavonden plus een panelavond. In een groep aspirant pleegouders en twee trainers worden onderwerpen die van belang zijn uitgediept. Naast het geven van informatie zijn oefeningen, rollenspelen en groepsgesprekken middelen die ingezet worden. Tijdens de panelavond ontvangen de aspirant pleegouders informatie van ervaringsdeskundigen zoals een pleegkind, een ouder, een pleegouder, een eigen kind van pleegouders en een pleegzorgwerker.

Voor aspirant weekendpleegouders beslaat het programma twee avonden. Het bijwonen van alle avonden is verplicht voor elke aspirant pleegouder.

Er vinden daarnaast met alle pleegouders selectiegesprekken thuis plaats waar de meer persoonlijke onderwerpen nader besproken worden. De gedachten van aspirant pleegouders over de opvoeding van pleegkinderen, over de contacten met ouders van pleegkinderen en over hoe zij in bepaalde situaties denken te gaan handelen worden besproken. Er is aandacht voor de eventuele eigen kinderen van pleegouders. Hoe staan zij tegenover de komst van een pleegkind en hoe kan een plaatsing hun leven beïnvloeden? Maar ook: welke betekenis zouden zij tijdens een plaatsing kunnen hebben? Ook wordt met aspirant pleegouders stilgestaan bij hun levensloop. Dit om te bespreken welke ervaringen uit hun leven misschien van invloed kunnen zijn op het eventuele pleegouderschap. Verder wordt met aspirant pleegouders besproken voor welke kinderen zij beschikbaar willen en kunnen zijn, bijvoorbeeld qua leeftijd (het *aanbod*). Er wordt een Verklaring van Geen Bezwaar (VGB) aangevraagd. Verder zijn het invullen van een medische verklaring, het afnemen van een veiligheidschecklist en het opvragen van referenties onderdeel uit van het traject.

Voor de pleegouders die worden geaccepteerd wordt tenslotte nog een *netwerkavond* georganiseerd. Op deze avond kunnen zij belangrijke mensen uit hun netwerk uitnodigen zodat deze ook geïnformeerd worden over hun pleegouderschap, wat dit in kan houden en op welke manier deze leden van het netwerk hen eventueel kunnen ondersteunen.

Kennismakingstraject

Via kindgerichte werving geworven pleeggezinnen geven op enig moment in het wervingsproces aan dat zij eventueel beschikbaar zijn voor de jeugdige. Geaccepteerde bestandspleegouders komen vanaf een afgesproken moment beschikbaar voor plaatsing van een jeugdige. Voor beiden geldt dat zij de jeugdige (veelal) niet kennen en de jeugdige hen niet. Voor jeugdigen voor wie een bestandsgezin wordt gezocht wordt gekeken op de lijst met beschikbare gezinnen naar een passend gezin. Dit gebeurt in eerste instantie vanuit het dossier. Omdat de jeugdige, zijn gezin en het pleeggezin elkaar niet kennen volgt er in deze gevallen een *kennismakingstraject*. Dat kennismakingstraject bestaat uit opeenvolgende bezoeken met eventueel verzorgingsmomenten of overnachtingen. Hoe het concreet wordt vormgegeven hangt met name van de leeftijd van de jeugdige af. Voor de pleegzorgwerker is een methodische richtlijn beschikbaar om het kennismakingstraject samen met betrokkenen vorm te geven.⁹ Globaal kan gezegd worden dat hoe jonger de jeugdige is, hoe korter het hele traject, hoe korter de duur van de bezoeken en hoe kleiner het aantal bezoeken. Het traject in z'n geheel duurt meestal tussen een week en vijf á zes weken. Voor jeugdigen van ongeveer boven de twaalf jaar geldt dat zij zelf een grote stem hebben in de vormgeving van het traject. Tussendoor vinden overlegmomenten plaats waarop betrokkenen hun indrukken en gevoelens kunnen benoemen en aan het eind een evaluatie. Bij een positief verloop van het kennismakingstraject wordt overgegaan tot plaatsing. De ervaring leert dat dit meestal het geval is.

Het kennismakingstraject geldt overigens niet voor *crisispleeggezinnen*. In crisissituaties ontbreekt de tijd voor een kennismaking. Jeugdigen en crisisgezinnen worden gematched op basis van de informatie uit het pleeggezindossier in combinatie met de informatie die bekend is over de jeugdige en zijn gezin. Deze informatie is op dat moment soms nog erg summier. Dit vereist de nodige flexibiliteit van crisispleeggezinnen.

2.3 Voorwaarden en criteria voor het pleegouderschap

Uiteraard gelden er voorwaarden en criteria aan de hand waarvan wordt besloten of een gezin al dan niet in aanmerking komt voor het pleegouderschap.

In het document *Voorwaarden tot Pleegouderschap* heeft Horizon Pleegzorg de voorwaarden voor het kunnen worden van pleegouder bij Horizon beschreven. Dat document wordt in bijlage 1 in zijn geheel overgenomen.

2.4 Achtergrond van pleegkinderen

Een kind wordt niet zomaar uit huis geplaatst.

Niet in het vrijwillig kader: ouders laten hun kind niet zonder dringende redenen door anderen verzorgen en opvoeden. Niet langdurig en ook niet tijdelijk. Maar evenmin binnen het juridisch kader. Een kinderrechter verleent niet zonder reden en goede onderbouwing een *Machtiging tot Uit Huis Plaatsing (MUHP)*. Binnen het juridisch kader komt het vaak voor dat ouders het niet eens zijn met de uithuisplaatsing. Dit gegeven onderstreept juist dat zij deze maatregel moeilijk kunnen verdragen.

Er is vaak sprake van een samenloop van problemen waardoor een jeugdige niet meer thuis kan wonen. Zowel de jeugdige zelf als de ouders kunnen problemen hebben. Veelal is er sprake van een wisselwerking tussen die problemen waardoor het thuis niet meer lukt.

Het gaat vaak om jeugdigen met emotionele problemen, gedragsproblemen en soms ontwikkelingsstoornissen (bijvoorbeeld ADHD of Autisme Spectrum Stoornissen) die een te zware belasting voor de ouders vormen. Ook jeugdigen met een licht verstandelijke beperking wonen soms in een pleeggezin.

Bij de ouders is vaak sprake van problemen als relatieproblemen, onvoldoende opvoedkundige vaardigheden, verslaving (alcohol of drugs), psychiatrische problemen, verwaarlozing of mishandeling van de jeugdige. Ook zijn er ouders die tijdelijk niet kunnen zorgen voor hun kinderen omdat ze een gevangenisstraf uitzitten, geen huis of geen financiële middelen hebben, of opgenomen zijn in een ziekenhuis of psychiatrische kliniek.

9. <https://portaal.ihub.nu/kennisbank/horizon-jeugdhulp/horizon-pleegzorg/horizon-pleegzorg-methodische-handreikingen/>. Dit document is eventueel in te zien via de pleegzorgwerker,

HOOFDSTUK 3

Begeleiding aan pleegouders

3.1 Positie en rol pleegouder en pleegzorgwerker

Tijdens een plaatsing krijgen pleegouders conform artikel 5 van de Jeugdwet¹⁰ begeleiding van een pleegzorgwerker. Voor pleegouders is het natuurlijk van belang om te weten wat zij van een pleegzorgwerker mogen verwachten en ook wat de pleegzorgwerker van hen mag verwachten.

Positie van pleegouder en pleegzorgwerker

Het is allereerst van belang de positie van de pleegouders en de pleegzorgwerker goed in beeld te hebben. Pleegouders vormen binnen het geheel van de Jeugdzorg een bijzondere groep. Zij zijn geen beroepsmatige medewerkers (ze staan niet op de loonlijst) en zijn tegelijk ook geen cliënten. Zij zijn het beste te typeren als *vrijwillige medewerkers* van de organisatie en als *partners in de zorg rondom een jeugdige*. Hun rol is cruciaal omdat zij de dagelijkse zorg en opvoeding van de jeugdige voor hun rekening nemen. Omdat pleegouders voor elke plaatsing een contract afsluiten met Horizon hebben zij juridisch verankerde rechten en plichten.

Pleegouders zijn binnen de pleegzorg gelijkwaardige partners in de zorg. Tegelijkertijd is er sprake van enige ongelijkheid omdat de pleegzorgwerker ook de geschiktheid van de pleegouders voor het pleegkind moet beoordelen en of het kind gebaat is bij de plaatsing in dit pleeggezin. De inschatting van de pleegzorgwerker staat hierbij niet alleen ten dienste van de jeugdige maar dient evenzeer ter bescherming van het pleeggezin. De pleegzorgwerker fungeert als coach van de pleegouders. Zij voorziet pleegouders van specifieke informatie over de dagelijkse opvoeding van de jeugdige. Hij vraagt aandacht voor specifieke pleegzorgitems zoals loyaliteit van kinderen, hechting van het pleegkind en wat het voor ouders betekent om hun kind (tijdelijk) niet zelf te kunnen opvoeden én voor het kind om tijdelijk niet thuis te wonen. Omgekeerd voeden de pleegouders de pleegzorgwerker met informatie. Zo beschrijven zij onder meer het dagelijks gedrag van hun pleegkind, de emotionele reactie van de jeugdige op de pleegzorgplaatsing, de vorderingen op school en de wijze waarop het contact met de ouders verloopt. *Vertrouwen* is het sleutelbegrip voor alle situaties waarin partijen afhankelijk zijn van de juistheid van elkaars informatie en dus ook voor de pleegzorgbegeleiding. Immers, het beeld dat de pleegzorgwerker over de pleegzorgplaatsing ontwikkelt is mede gestoeld op de verstrekte informatie door de pleegouders. De pleegzorgwerker moet er op kunnen rekenen dat de pleegouders de plaatsing niet mooier of slechter voorstellen dan het geval is. Het is daarom van het grootste belang dat pleegouders de pleegzorgwerker tijdig en volledig informeren over alles wat van belang is voor het welzijn van de jeugdige en het slagen van de plaatsing. Omgekeerd moeten de pleegouders erop kunnen rekenen dat de pleegzorgwerker deze informatie met een open mind tot zich neemt. En dat zij niet meteen gaat twifelen aan hun competentie als zij aangeven dat er behoorlijke problemen zijn in de omgang met het kind en/of de ouders.¹¹

3.2 Doel en inhoud van de begeleiding

In navolging van *Pleegzorg begeleiden is een vak!* (De landelijke methodiekhandleiding voor professionals werkzaam binnen de pleegzorg)¹² benoemt Horizon de drie volgende hoofddoelen voor de pleegzorgbegeleiding:

1. Het perspectief van het kind is helder
2. Er is een veilige en stabiele plek voor het kind, waar het zich optimaal kan ontwikkelen
3. Er is een gezamenlijke wereld voor het kind.

10. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0034925/2019-07-01>

11. Methodiek Pleegzorg Horizon, Joep Choy, 2008, par. 5.8.

12. Pleegzorg begeleiden is een vak! De landelijke methodiekhandleiding voor professionals werkzaam binnen de pleegzorg, 2017, Duivendrecht en Utrecht, PI Research & Nederlands Jeugdinstituut, par. 1.2 pag. 7

Wat betreft het eerste doel, *de helderheid van het perspectief*, dient binnen een half jaar na uithuisplaatsing (met uitloop tot een jaar wanneer nodig) een zogenaamd opvoedingsbesluit genomen te worden. Besloten moet worden of de jeugdige terug kan naar ouders (dat is de eerste optie) dan wel dat hij verder zal opgroeien in het pleeggezin. Snelle duidelijkheid over het perspectief is in het belang van de jeugdige, maar ook in dat van ouders en pleegouders. Zo kan langdurige onzekerheid worden voorkomen.

Bij plaatsingen in het juridisch kader is de jeugdbeschermer verantwoordelijk voor het te nemen opvoedingsbesluit. In het vrijwillig kader neemt de gezaghebbende ouder het opvoedingsbesluit. De pleegzorgwerker adviseert, stimuleert en ondersteunt gedurende de hulpverleningsvariant (zie par.1.2 van dit Handboek) de ouders en de wijkteamprofessional of de jeugdbeschermer bij het zo snel mogelijk helder krijgen van het perspectief voor het kind. Hij bevordert ook dat ouders tijdens de hulpverleningsvariant de hulp krijgen die zij nodig hebben om de eigen opvoedersrol weer op te kunnen pakken voor zover hij deze hulp niet zelf biedt.

Met betrekking tot *veiligheid, stabiliteit en ontwikkeling*, het tweede doel, volgt de pleegzorgwerker de ontwikkeling van de jeugdige, signaleert hij wanneer deze stagneert en begeleidt hij de pleegouders bij (pleegzorg)specifieke opvoedingsvragen. Bij specialistische problemen kan de pleegzorgwerker ook verwijzen naar specialistische hulp (bijvoorbeeld therapie). Hij brengt het netwerk van pleegouders in kaart en onderzoekt met hen wie welke ondersteuning kan bieden. Deze taken worden zowel in de hulpverleningsvariant als in de opvoedingsvariant uitgevoerd.

In geval van terugkeer naar huis als uitkomst van de hulpverleningsvariant bereidt hij jeugdige en ouders goed voor op de terugkeer, bevordert hij een goed afscheid van de jeugdige in het pleeggezin en een goede terugkeer bij de eigen ouders.

Wanneer het niet mogelijk blijkt voor ouders om zelf de opvoedersrol weer op te pakken wordt de begeleiding van ouders gericht op het verwerken van dit gegeven en op *roldifferentiatie*, het vinden van een passende rol en positie van ouders als niet-meer-opvoedende ouders. Besproken dient te worden of de pleegzorgwerker deze taak zelf uitvoert of dat hiervoor andere ondersteuning nodig is.

In dit geval staat de pleegzorgwerker tevens met pleegouders stil bij de gevolgen van het perspectiefbesluit voor hen. Hij bespreekt met hen wat zij in de nieuwe situatie eventueel nodig hebben en wat daarin van hen wordt verwacht.

De veiligheid wordt expliciet in kaart gebracht en gemonitord, onder meer bij de jaarlijkse pleegzorgplanbespreking, pleeggezinplanbespreking en door de jeugdige minimaal twee maal per jaar afzonderlijk te zien en te spreken.

De pleegzorgwerker stimuleert tenslotte de totstandkoming van een *gezamenlijke wereld* voor het kind. In een gezamenlijke wereld kan de jeugdige zich beter ontwikkelen dan wanneer de dagelijkse leefwereld in het pleeggezin en de wereld van het gezin van afkomst gesplitst en moeilijk te verbinden zijn. (Zie hierover ook paragraaf 3.5) De pleegzorgwerker doet dit door de contacten en de samenwerking tussen jeugdige, ouders, pleegouders, hun informele netwerken, de jeugdbeschermer of wijkteamprofessional en andere beroepskrachten om hen heen te bevorderen en te ondersteunen. De pleegzorgwerker heeft daarbij een *meerzijdig partijdige* houding.

Grenzen van de begeleiding

Bovengeschetste taken vergen een grote hoeveelheid activiteiten. Daarom is het nodig ook te benoemen wat de pleegzorgwerker niet standaard doet. Dat is bijvoorbeeld:¹³

- diagnostiek
- opvoedcursussen/programma's voor ouders of pleegouders
- specialistische pleegzorgprogramma's
- therapie/behandeling/interventies voor kinderen, ouders of pleegouders
- methode Signs of Safety
- (v)rechtscheidingsprogramma's
- schuldhulpverlening.

Zo nodig verwijst de pleegzorgwerker naar een specialist.

In dit verband is het belangrijk om op te merken dat de stelselwijziging van 2015 (de Transitie Jeugdzorg waarbij de gemeenten bestuurlijk verantwoordelijk werden voor de Jeugdhulp) nog niet heeft geleid tot de mogelijkheid om meer middelen in te zetten binnen de Pleegzorg. Integendeel, landelijk en ook bij Horizon

13. Pleegzorg begeleiden is een vak! De landelijke methodiekhandleiding voor professionals werkzaam binnen de pleegzorg, 2017, Duivendrecht en Utrecht, PI Research & Nederlands Jeugdinstituut, par. 3.5 pag. 20

is het beeld dat de financiële situatie voor de begeleiding en ondersteuning van Pleegzorg ongunstiger is geworden. De oorzaak is vooral dat de stelselwijziging gepaard is gegaan met een gelijktijdige bezuiniging op het geld dat de gemeenten vanuit het Rijk krijgen voor deze taak. Gevolg hiervan is dat de pleegzorgwerkers zich tijdens de begeleiding moeten beperken tot hun kerntaken wanneer Horizon geen beschikkingen voor aanvullende ondersteuning ontvangt naast het standaardtarief voor de pleegzorg. Een concreet voorbeeld is dat pleegzorgwerkers niet meer standaard de *beoordelingsboog* kunnen bespreken met ouders in de hulpverleningsvariant. Daardoor kunnen ze niet meer tot een onderbouwd advies over het vervolgperspectief komen. Dit vergroot de afhankelijkheid van Horizon van andere betrokkenen. Ook kan minder gemakkelijk extra ondersteuning rond specifieke opvoedingsvragen worden ingezet. Bijkomend gevolg is dat de ondersteuning die Horizon kan bieden van gemeente tot gemeente kan verschillen.

3.3 Frequentie begeleidingscontacten

Hoe vaak er begeleidingscontacten plaatsvinden is in de praktijk behoorlijk wisselend. Dit wordt veroorzaakt doordat pleegzorgplaatsingen onderling op allerlei punten sterk verschillen.

Globaal kan gezegd worden dat er twee gronden zijn waarop de pleegzorgwerker in overleg met de andere betrokkenen de begeleidingsfrequentie baseert.

De eerste is de ondersteuningsbehoefte van betrokkenen. De tweede is de verantwoordelijkheid van Horizon.

- *De ondersteuningsbehoefte van betrokkenen*
Het denken vanuit de ondersteuningsbehoefte van betrokkenen betekent dat er *vraaggericht* wordt gewerkt. Er wordt gekeken naar de behoefte van jeugdige, ouders en pleegouders aan ondersteuning en begeleiding. Kortweg: er moet gedaan worden wat nodig is. In een intensieve periode tijdens een plaatsing kan er soms wekelijks of tweewekelijks contact zijn, terwijl in een rustige periode er soms maar weinig begeleidingscontacten per jaar zijn. De pleegzorgwerker komt niet vaker dan nodig. Wanneer anderzijds de vraag naar begeleiding de mogelijkheden van de pleegzorgwerker overstijgt (qua intensiteit of inhoudelijk) zal de pleegzorgwerker inzetten op aanvullende ondersteuning.
- *De verantwoordelijkheid van Horizon als pleegzorgaanbieder*
Het is de verantwoordelijkheid van Horizon en dus van de pleegzorgwerker om de eerder genoemde drie doelen van de pleegzorgbegeleiding (*helder perspectief, veiligheid, stabiliteit en ontwikkelingsruimte, en één gezamenlijke wereld voor het kind*) te realiseren en hierop toe te zien.

Minimumnorm voor de begeleidingsfrequentie van pleegouders

Om voldoende invulling te kunnen geven aan de verantwoordelijkheid van Horizon zelf heeft Horizon wel een *minimumnorm voor de begeleidingsfrequentie van pleegouders* door de pleegzorgwerker bepaald. Deze minimale frequentie is als volgt:

- de pleegzorgwerker brengt minimaal vier maal per jaar een huisbezoek aan het pleeggezin. Het jaarlijkse *zorgteamoverleg* mag tellen voor één van deze vier huisbezoeken, ook wanneer dat zorgteamoverleg op kantoor plaatsvindt
- de jaarlijkse bespreking van het *pleeggezinplan* mag binnen deze vier huisbezoeken plaatsvinden (maar ook daarbuiten)
- de pleegzorgwerker is verplicht jaarlijks de jeugdige minimaal twee maal per jaar te zien en apart te spreken (wanneer de jeugdige daar oud genoeg voor is). Dit in het kader van de monitoring van de veiligheid. Horizon is verplicht de veiligheid van de plaatsing jaarlijks te checken. Deze *twee verplichte aparte contacten met de jeugdige* mogen eveneens plaatsvinden gekoppeld aan deze vier huisbezoeken (maar ook daarbuiten).
- voor *weekendpleegzorg* geldt dezelfde norm. Bij andere vormen van *deeltijdpleegzorg* (dagpleegzorg, vakantieplaatsingen) wordt gekeken naar de aard en de duur van de plaatsing en wordt bovengenoemde frequentie globaal genomen naar verhouding toegepast.
- voor *pleegoudervoogdijplaatsingen* geldt de wettelijke bepaling dat er minimaal éénmaal per jaar een begeleidingsgesprek plaatsvindt. Dat gesprek vindt altijd bij pleegouders thuis plaats. Tijdens dat gesprek wordt tevens de jaarlijkse veiligheidscheck (die ook voor pleegoudervoogdijplaatsingen geldt) uitgevoerd. Minimaal éénmaal per jaar wordt de jeugdige apart gesproken.

Bovenstaande frequentie is voldoende wanneer de plaatsing een rustig verloop kent. Tevens is een voorwaarde voor toepassing van deze minimale frequentie dat de pleegzorgwerker het vertrouwen heeft dat zij door pleegouders goed en op tijd wordt geïnformeerd wanneer zich nieuwe of belangwekkende ontwikkelingen voordoen. In dat geval kan zij immers tijdig reageren op deze ontwikkelingen wanneer dat nodig is.

Vuistregels m.b.t. de daadwerkelijke inzet van de begeleiding

Er zijn wel enkele vuistregels te geven over hoe de begeleiding in de praktijk vaak wordt ingezet.

- Bij crisisplaatsingen is de inzet veelal intensief zowel naar ouders als naar pleegouders. Alle contacten moeten dan nog gelegd worden, veel praktische zaken geregeld en er is een grote behoefte aan informatie. Gedurende de eerste vier weken is er vaak wekelijks contact.
- Ook in de hulpverleningsvariant is de tijdsinvestering van de pleegzorgwerker vaak fors. Ouders worden gestimuleerd en ondersteund om te inventariseren wat er moet gebeuren om een terugkeer van hun kind mogelijk te maken en om aan de daaruit voortvloeiende doelen te werken. Aan het eind van de hulpverleningsvariant geeft de pleegzorgwerker hierover een advies.
- In deze fase is ook de begeleiding aan het pleeggezin redelijk intensief. De pleegzorgwerker verkrijgt van de pleegouders informatie over hoe het pleegkind in het pleeggezin functioneert, coacht pleegouders bij vragen over het pleegkind en ondersteunt hen in het krijgen van eventueel benodigde extra hulpverlening. Ook coacht de pleegzorgwerker hen in het contact met ouders.
- In de eerste periode van de opvoedingsvariant staat bij ouders vaak de verwerking van het verlies van het opvoederschap centraal. De pleegzorgwerker coacht ouders in het verdragen van het feit dat zij niet zelf meer voor hun kind kunnen zorgen. En in het vinden van een nieuwe rol waarin het vooral gaat over wat zij in het belang van hun kind nog wel kunnen doen. Parallel hieraan coacht de pleegzorgwerker de pleegouders o.a. in het faciliteren van de nieuwe rol van ouders. De frequentie van de begeleiding kan aanvankelijk nog intensief zijn maar neemt soms ook iets af.
- In de opvoedingsvariant zal de intensiteit van de begeleiding aan pleegouders sterk verschillen. Wanneer het woonperspectief van het pleegkind duidelijk is en door ieder geaccepteerd wordt en wanneer het pleegkind binnen de eigen mogelijkheden goed functioneert zal de intensiteit van de begeleiding sterk afnemen. Maar wanneer er zorgen zijn over de ontwikkeling van de jeugdige of wanneer zich andere ontwikkelingen voordoen die aandacht vragen, zal de begeleiding weer naar behoefte geïntensiveerd worden.
- Het komt nogal eens voor dat in de fase van de puberteit weer meer begeleiding nodig is dan in de leeftijdsfase daarvoor. Vanwege de *rugzak* van pleegkinderen pakt 'gewone' puberteitsproblematiek bij hen soms heftiger uit dan bij andere kinderen.
- Bij weekendplaatsingen zal in de beginfase de begeleiding intensief zijn. Er moet kennisgemaakt worden, jeugdige en weekendgezin moeten voldoende aan elkaar wennen en de samenwerking tussen weekendgezin en ouders (of ander woonadres van de jeugdige) moet vorm gegeven worden. Wanneer er een bepaalde mate van gewenning is en de plaatsing loopt goed dan wordt de begeleiding minder intensief.
- Bij dagpleegzorg zal de begeleiding vaak behoorlijk intensief zijn. Dit vooral wanneer dagpleegzorg wordt ingezet als tijdelijk middel in de hulpverlening aan jeugdige en zijn gezin. Er wordt dus aan doelen gewerkt en dat vergt intensieve begeleiding. In de gevallen waarin dagpleegzorg meer dient als middel om het ouderlijk gezin van de jeugdige te ontlasten, zal de begeleiding na de gewenningsperiode minder intensief worden.
- Veel pleegkinderen hebben de behoefte om zo normaal mogelijk op te groeien. Zij zitten niet altijd te wachten op extra gesprekken met hulpverleners. In dergelijke situaties zal de pleegzorgwerker terughoudend zijn. Anderzijds hebben pleegkinderen soms juist extra begeleiding nodig. Dan kan de pleegzorgwerker een rol spelen door middel van bijvoorbeeld individuele gesprekken. Verder is uiteraard de mening van het pleegkind over zijn of haar situatie van groot belang. Ook kan het pleegkind een belangrijke informatiebron zijn.
- Ook de eventuele eigen kinderen van pleegouders hebben de aandacht van de pleegzorgwerker. Deze informeert in de begeleidingsgesprekken met pleegouders naar wat de plaatsing voor de eigen kinderen betekent. Wanneer dat nodig is kan de pleegzorgwerker de kinderen van pleegouders ook rechtstreeks betrekken bij de begeleiding. Dat kan in de vorm van een gezinsgesprek maar ook van individuele gesprekken.

3.4 Pleegzorgplan en pleeggezinplan

Periodiek schrijft de pleegzorgwerker een *pleegzorgplan*. Bij de start is dat uiterlijk binnen zes weken na de start van de plaatsing, in de hulpverleningsvariant vervolgens halfjaarlijks en in de opvoedingsvariant en bij deeltijdplaatsingen jaarlijks.

Het pleegzorgplan is een uitwerking en concretisering van het Gezinsplan (of een plan met een vergelijkbare benaming) van de aanmeldende instantie (gemeentelijk wijkteam of Gecertificeerde Instelling). In het pleegzorgplan worden relevante ontwikkelingen rond de jeugdige en de plaatsing beschreven, worden de doelen uit de voorgaande periode geëvalueerd en worden nieuwe doelen gesteld.

Het pleegzorgplan wordt in een *zorgteam* besproken. Dat is een bijeenkomst van de meest betrokkenen rond de jeugdige, zoals de jeugdige zelf (12+), ouders, pleegouders, pleegzorgwerker, jeugdbeschermer of wijkteamprofessional en bijvoorbeeld therapeut of mentor.

Pleegouders hebben *instemmingsrecht met hun rol in het pleegzorgplan*. Dit betekent dat hun akkoord nodig is voor datgene wat in het pleegzorgplan van hen wordt verwacht. Aan hen kunnen geen taken worden toegeschreven zonder hun instemming.

Daarnaast wordt er over het pleeggezin jaarlijks een *pleeggezinplan* geschreven. Het pleeggezinplan gaat niet primair over de jeugdige maar richt zich op het pleeggezin. Het kan worden gezien als een soort '*verslag functioneringsgesprek*' voor het pleeggezin. Er is aandacht voor de zorg voor de jeugdige, voor relevante ontwikkelingen in het pleeggezin, voor veiligheid (Horizon is verplicht een jaarlijks de veiligheid binnen het pleeggezin te checken), voor de omgang met seksualiteit en voor de samenwerking.

Op meerdere plaatsen wordt geëxperimenteerd met inzet van pleegouders voor de verslaglegging rond het pleegkind. Pleegouders zijn immers de eerste observatoren van hun pleegkind. Binnen Horizon wordt daar wel over nagedacht. Uitwerking van deze gedachte zal echter waarschijnlijk pas plaatsvinden wanneer er een *pleegouderportal* is toegevoegd aan het digitale systeem waarin de dossiers van jeugdige en ouders zijn opgeslagen. Dan kan de inbreng van pleegouders in overeenstemming met de geldende privacyvoorschriften op een gebruiksvriendelijke manier plaatsvinden.

3.5 Bezoeken en bezoekfrequentie

In de Visie op Pleegzorg zoals die wordt verwoord in hoofdstuk 1 wordt ingegaan op de verbondenheid van de jeugdige met zijn ouders en op het belang van contacten met de ouders. Daar staat onder meer het volgende:

Iedere jeugdige heeft recht op verbondenheid met zijn ouders. [...]

Het is belangrijk om te zoeken naar contactmogelijkheden tussen kind en ouders. Enerzijds heeft de jeugdige het recht op persoonlijk contact met zijn 'roots' en is het van belang hiervoor emotionele toestemming te hebben van de pleegouders. Anderzijds heeft de jeugdige het recht een reëel beeld van zijn ouders te verkrijgen en te houden.

De ouders hebben recht op informatie over hun kind en eveneens is het voor de ouders belangrijk in contact met hun kind te blijven. De begeleiding dient hiervoor expliciet aandacht te hebben en te houden door de jaren heen (Bakhuizen, 1998).

Het pleegkind heeft er recht op dat de pleegouders respect laten blijken voor de opvattingen van de ouders (zoals culturele achtergrond, religie) bij beslissingen in de dagelijkse opvoedingssituatie. Het doel is verbinden van de leefsituatie en achtergrond van de jeugdige in plaats van ont koppelen.¹⁴

Verder staat in het pleegzorgcontract de volgende bepaling:

De pleegzorgaanbieder en de pleegouder(s) geven uitvoering aan de vastgelegde, dan wel door de rechter vastgestelde, omgangsregeling van de ouder(s) en het pleegkind dan wel andere verwanten die in nauwe persoonlijke betrekking staan tot het pleegkind. De pleegzorgaanbieder is daarbij verplicht de privacy van het pleeggezin zoveel mogelijk te beschermen.¹⁵

Doel oudercontact

Het contact met eigen ouders is gericht op het creëren van een *ongedeelde, gezamenlijke wereld* voor de jeugdige. Hiermee wordt bedoeld dat voor de jeugdige de werelden in het pleeggezin en bij de ouders geen gescheiden maar verbonden werelden zijn. Naar pleegouders toe kan de jeugdige open zijn over zijn ouders en naar zijn ouders over pleegouders. Deze werelden komen zoveel mogelijk ook daadwerkelijk en op een positieve manier samen in het leven van de jeugdige. Bijvoorbeeld doordat ouders en pleegouders samen naar een sportwedstrijd van de jeugdige kijken. Hij hoeft de beide werelden niet te 'splitsen' omdat geen goed contact tussen ouders en pleegouders mogelijk is.

Het verschilt per situatie in hoeverre dit doel bereikt kan worden. Wanneer een ouder bijvoorbeeld geheel uit beeld is behoort direct contact niet tot de mogelijkheden. Wel wordt van pleegouders verwacht dat zij in een dergelijke situatie nog steeds met respect over de ouders spreken.

Vanuit de praktijk blijkt zonneklaar dat de jeugdige er baat bij heeft wanneer het lukt om tot een dergelijke ongedeelde wereld te komen.

Binnen de context van de hulpverleningsvariant komt hier nog een doel bij. Daar is het oudercontact tevens gericht op het versterken van de opvoedingsvaardigheden van de ouders en op het verbeteren van het contact tussen ouders en jeugdige. Dit met het oog op de eventuele terugkeer van de jeugdige bij ouders.

14. https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2017/03/201601_landelijke_handreiking_samenwerkingsafspraken_jeugdbescherming-pleegzorgaanbieder_versie_2.0.pdf

15. Pleegcontract Horizon

Invulling oudercontact

In elke pleegzorgplaatsing moet afgestemd worden hoe het oudercontact eruit ziet. Het gaat daarbij vooral om de volgende aspecten.

- Frequentie: hoe vaak zien ouders en jeugdige elkaar face-to-face en hoe vaak hebben zij op andere manieren contact, bijvoorbeeld via telefoon, skype of app?
- Duur: hoe lang zien en spreken ouders en jeugdige elkaar?
- Locatie: waar vinden deze contacten plaats?
- Begeleiding: is er al dan niet begeleiding nodig of wenselijk bij de contactmomenten?
- Inhoud: hoe worden de contacten ingevuld?

De optimale invulling van al deze aspecten verschilt van geval tot geval sterk en is dus maatwerk. Het éne uiterste is bijvoorbeeld een situatie waarbij de kinderrechter besluit tot een zeer beperkte bezoeksregeling van éénmaal per maand een uur onder begeleiding op neutraal terrein. Dit komt voor wanneer de veiligheid van een jeugdige in het geding is en er sprake is van een geheime plaatsing. In een dergelijk geval is de ongedeelde gezamenlijke wereld nog ver weg.

Het andere uiterste is een vrijwillige netwerkplaatsing van een al wat oudere tiener, waarbij de onderlinge verhoudingen goed zijn. Deze tiener stapt misschien op de fiets naar zijn/haar ouders wanneer dat uitkomt. Wanneer bij zaken in juridisch kader de kinderrechter een uitspraak heeft gedaan over de bezoeksregeling is deze uiteraard bindend.

CHOP

Soms is heel duidelijk hoe het contact tussen jeugdige en ouders er uit kan zien en wat in het belang van de jeugdige is.

In andere situaties is dat minder gemakkelijk vast te stellen en kunnen de meningen sterk verschillen. Het komt regelmatig voor dat een jeugdige emotioneel uit evenwicht is na een bezoek aan ouders en/of reageert met moeilijk gedrag. Dan komt de vraag op wat wijsheid is. Om een redelijk objectief instrument te hebben om vast te stellen hoe een bezoeksregeling er uit zou moeten zien is in Brabant de *Checklist Oudercontacten Pleegzorg (CHOP)* ontwikkeld. Dit instrument is tot stand gekomen in nauw overleg tussen gedragswetenschappers van de pleegzorgaanbieders en de organisaties voor Jeugdbescherming. Deze CHOP wordt ook door Horizon gebruikt om in complexe situaties de gewenste vormgeving van het oudercontact vast te stellen. De CHOP is als bijlage 2 in dit Handboek opgenomen.

Geheim adres plaatsing

Soms is het niet wenselijk of niet mogelijk dat ouders de verblijfplaats van hun kind kennen. Het komt bijvoorbeeld voor dat ouders zo verontwaardigd zijn over een gedwongen uithuisplaatsing van hun kind dat zij bedreigingen uiten, zich agressief gedragen en/of overwegen hun kind te ontvoeren. Ook gebeurt het soms dat het contact tussen ouder(s) en jeugdige zo problematisch is dat het beschadigend is voor de jeugdige. In dergelijke gevallen wordt soms besloten het adres van het pleeggezin geheim te houden. Dat komt het meest voor in de eerste fase van een crisisplaatsing. Hoewel het soms tijdelijk niet anders kan is dit een onwenselijk scenario. Zo'n situatie levert voor alle betrokkenen een zekere krampachtigheid en wederzijdse achterdocht in het contact en de onderlinge omgang op. Verder is er sprake van een zekere schijnveiligheid. Een adres is nauwelijks geheim te houden wanneer ouders de verblijfplaats van hun kind echt willen weten. Pleeggezinneten laten als 'gewoon' gezin net als iedereen sporen na in de fysieke en/of de digitale wereld. Een onopgemerkt boodschappentasje met de naam van een winkel geeft al veel informatie. Een peuter of kleuter kan tijdens een begeleid bezoek al onbedoelde aanwijzingen over de verblijfplaats geven. Een geheim adres plaatsing is dan ook niet alleen voor de jeugdige en de ouders maar ook voor de pleegouders bijzonder ongemakkelijk. Daarom streeft Horizon Pleegzorg ernaar dat door verbetering van het contact de geheimhouding zo snel mogelijk overbodig wordt. Dat lukt in verreweg de meeste gevallen. Vaak verbetert het contact met ouders wanneer de eerste emotie over de uithuisplaatsing is verminderd. Veel ouders begrijpen dat de pleegouders niet degenen zijn die het besluit tot uithuisplaatsing hebben genomen en dat zij daar ook niet over gaan. Daarmee is niet alle spanning uit de lucht maar meestal wel de dreiging van een onverwachtse confrontatie of een poging om de jeugdige mee te nemen. Situaties waarin ouders daadwerkelijk overgaan tot 'ontvoering' van hun kind zijn ook op landelijk niveau grote uitzonderingen.

Wanneer u als pleegouder te maken krijgt met een geheim adres situatie maakt u daarover met de pleegzorgwerker en de jeugdbeschermer concrete afspraken. Een korte werkinstructie met praktische aandachtspunten voor pleegouders én pleegzorgwerkers staat op het moment van schrijven van dit Handboek op de planning.

3.6 Praktische zaken voor pleegouders rond een plaatsing

Voor pleegouders zijn er ter voorbereiding op en gedurende een pleezorgplaatsing altijd veel praktische regelzaken. Om die goed in beeld te brengen is door pleezorgwerkers onderstaande *Checklist voor pleegouders* gemaakt. Veel items die op deze checklist staan worden elders in dit Handboek besproken. Over een paar punten waarbij dat niet het geval is volgen onder de checklist nog enkele opmerkingen.

Checklist voor pleegouders

Legenda:

- = Voltijd pleegzorg
- = Deeltijd/weekendpleegzorg
- ❖ = Crisis pleegzorg

Voor plaatsing

	Variant	Check
1	● ❖	Pleegzorgverlof aanvragen Zie Handboek par. 6.5
2	● ❖	Wettelijke aansprakelijkheidsverzekering checken Zie Handboek hoofdstuk 7
3	● ■ ❖	Inlezen bijzondere kosten Zie Handboek hoofdstuk 7
4	● ■ ❖	Inlezen pleegzorgvergoeding Zie Handboek hoofdstuk 7
5	● ❖	Inlezen regelgeving kinderbijslag (Kinderbijslag vervalt veelal vanwege pleegzorgvergoeding die u ontvangt van Horizon) Zie Handboek hoofdstuk 7
6	● ❖	Inlezen regelgeving kinderopvangtoeslag Zie Handboek hoofdstuk 7
7	● ■ ❖	Mogelijkheid tot geheim woonadres van de pleegouders Zie Handboek par. 3.5
8	● ■ ❖	Veiligheidseisen (traphekjes, rookmelder, hete kachel of verwarming, stopcontacten, opbergplaats schoonmaakmiddelen etc.) Zie Handboek par. 3.6
9	● ❖	VOG regelen van eventuele oppas Zie Handboek par. 3.6
10	● ■ ❖	Bespreek huisregels met het gezin Zie Handboek par. 3.6
11	● ■ ❖	Kennismakingstraject Info inwinnen over: -Volledige naam met correcte spelling -Geboortedatum -Burger Service Nummer (BSN) -Medische achtergrond (inclusief eventuele allergieën, speciale voeding of dieet, medicatie) -School -Het gedrag en het emotionele welbevinden van het kind -Familie -Sport/hobby's -Wat eet het kind graag? -Wat vindt het kind leuk om te doen? -Is er een vaste routine? (Bijv. bij het slapen gaan) -Geloofsachtergrond en consequenties daarvan voor het dagelijks leven, bijvoorbeeld qua voeding Benodigde spullen: -Paspoort of ID-bewijs -Wat geven ouder(s) mee aan spullen -Wat moet er nog aangeschaft worden voor een kind -Kijk hierbij naar de leeftijd van het kind! -Wellicht ook een paar standaard attributen (per leeftijd opnoemen waar pleegouders aan kunnen denken)
12	● ❖	Het uitzoeken van: opvang, peuterspeelzaal en/of school
13	● ■ ❖	Wissel gegevens uit tussen de pleegzorgwerker, (pleeg)ouders, jeugdige en jeugdbeschermer of wijkteamprofessional
14	● ■ ❖	Als er buiten kantoor tijden situaties plaatsvinden die niet kunnen wachten tot de eerstvolgende werkdag kunt u contact opnemen met onze bereikbaarheidsdienst 06 - 14 24 87 70

Tijdens plaatsing

	Variant	Check
15	● ■ ❖ Als er buiten kantoor tijden situaties plaatsvinden die niet kunnen wachten tot de eerstvolgende werkdag, dan kunt u contact opnemen met onze bereikbaarheidsdienst 06 - 14 24 87 70	
16	● ■ ❖ Het pleegzorgcontract ontvangen, ondertekenen en retourneren	
17	● ❖ Inschrijven van het pleegkind op het nieuwe woonadres (binnen 1 week) Zie Handboek par. 3.6	
18	● ■ ❖ Veiligheidseisen (traphekjes, rookmelder, hete kachel of verwarming, stopcontacten, opbergplaats schoonmaakmiddelen etc.) Zie Handboek par. 3.6	
19	● ❖ Wettelijke aansprakelijkheidsverzekering checken Zie Handboek hoofdstuk 7	
20	● ❖ Navraag bij ouder(s) hoe pleegkind verzekerd is voor zorgkosten. Zorgpas en boekje consultatiebureau vragen Zie Handboek hoofdstuk 7	
21	● ❖ Ouder(s) vragen om identiteitsbewijs van het (pleeg)kind Zie Handboek par. 3.6	
22	● ❖ Bezoekregeling afstemmen Zie Handboek par. 3.5	
23	● ❖ In overleg met ouder(s), de gegevens van de huisarts en tandarts opvragen. Inschrijven bij eigen huisarts en tandarts	
24	● In overleg met ouders, de post van het (pleeg)kind op het nieuwe adres laten bezorgen. Via https://verhuizen.postnl.nl	
25	● ■ ❖ De pleegzorgwerker stuurt digitaal een vragenlijst over het gedrag van uw pleegkind, vul deze zo snel mogelijk in	
26	● Indien uw pleegkind een telefoonabonnement heeft: in overleg met ouder(s) het abonnement op het nieuwe adres zetten i.v.m. post en afspreken wie het abonnement betaalt	
27	● ■ ❖ Financiën (bankrekening, toeslag crisis, toeslag 3 ^{de} pleegkind, lichamelijke/mentale handicap, bijzondere kosten, reiskosten, etc.) Zie Handboek hoofdstuk 7	
28	● ❖ Blijft het (pleeg)kind bij iemand logeren, dan moet dit tijdig worden doorgegeven aan de pleegzorgwerker Zie Handboek par. 3.6	
29	● ■ ❖ Vakantie (ingeval vakantie buitenland: toestemming gezaghebbenden plus formulier Toestemming reizen met minderjarige naar het buitenland) Zie Handboek par. 3.6	
30	● ■ ❖ Informatie vragen aan pleegzorgwerker over trainingen die gevolgd kunnen worden ter ondersteuning van het pleegouderschap	

Inschrijving bij gemeente, identiteitsbewijs en vakantie in het buitenland

Binnen vijf dagen nadat uw pleegkind bij u is komen wonen moet het op uw adres worden ingeschreven. De gang van zaken verschilt enigszins per gemeente. Soms kunt u zelf uw kind op uw adres laten inschrijven. U hebt dan meestal een eigen legitimatiebewijs en vaak het pleegzorgcontract en/of een legitimatiebewijs van uw pleegkind nodig. In sommige gemeenten kan de inschrijving online geregeld worden.

Sommige gemeenten vragen naast bovengenoemde documenten om een verklaring van de wettelijk vertegenwoordiger van de jeugdige. Wanneer het een plaatsing in juridisch kader betreft doet de Jeugdbeschermingsorganisatie meestal ook een melding bij de gemeente.

Het is verstandig om bij de start van de plaatsing te vragen om een identiteitsbewijs van de jeugdige. In Nederland geldt een algemene identificatieplicht vanaf veertien jaar. Bij jongere kinderen komt het voor dat er geen identiteitsbewijs is. In die situaties volstaat meestal de combinatie van naam, geboortedatum en Burger Service Nummer (BSN).

Wanneer u met uw pleegkind naar het buitenland gaat (bijvoorbeeld op vakantie) moet u een identiteitsbewijs hebben. Het is verstandig om dit tijdig aan te (laten) vragen wanneer dit er nog niet is. Daarnaast kunt u via Horizon een *Engelstalige pleegouderverklaring* krijgen waaruit blijkt dat de jeugdige rechtmatig bij u verblijft. Dit document heeft weliswaar in strikte zin geen juridische status maar maakt wel inzichtelijk waarom de jeugdige bij u is. Vraag er tijdig naar bij uw pleegzorgwerker. Verder moeten de ouders toestemming geven bij vrijwillige plaatsingen of wanneer er sprake is van een ondertoezichtstelling. Wanneer er sprake is van een

voogdijsmaatregel moet de voogd toestemming geven. U kunt deze toestemming het beste vastleggen door de ouders of de voogd het *Formulier toestemming reizen met een minderjarige* te laten invullen. Dit formulier is te vinden op de site van de Rijksoverheid.¹⁶ Stem dit tijdig af met uw pleegzorgwerker. Het formulier is weliswaar niet verplicht maar vergemakkelijkt wel de gang van zaken bij grenscontroles.

Rond de start: zorg voor duidelijkheid over de dagelijkse gang van zaken

Bij alle problemen die een pleegkind al ervaren heeft en meeneemt naar het pleeggezin komt vanaf het moment van plaatsing nog de onwennigheid van het (soms plotseling) wonen in een nieuw gezin, een nieuw huis en een andere buurt of woonplaats. Een kind kan zich daardoor als een kat in een vreemd pakhuis voelen. U helpt uw pleegkind door het *structuur* te bieden. Regelmaat en voorspelbaarheid in de dagelijkse en wekelijkse gang van zaken zoals tijd en ritueel van opstaan, verzorging, ontbijt, naar school of andere dagbesteding, maaltijden, plaats van de spullen in uw huis, de was, bedritueel enzovoort kunnen bijdragen aan gewenning en een gevoel van veiligheid voor uw pleegkind. Deels hebben dergelijke gewoonten mondelinge toelichting nodig. Maar de krachtigste manier van communicatie hiervan is de regelmatige herhaling. Daardoor kan een pleegkind dingen deels zelfs onbewust oppakken.

Daarom is het wenselijk dat u bij de komst van de jeugdige al hebt bedacht wat u hierin vanaf het begin belangrijk vindt. Ook is het belangrijk om met de pleegzorgwerker af te stemmen wat het pleegkind hierin gewend is en wat voor hem of haar zou kunnen helpen.

Een thema wat hiermee samenhangt zijn uw *huisregels*. Regels kunnen over grote thema's gaan zoals fatsoensnormen in de omgang met anderen maar ook over ogenschijnlijk kleine zaken als waar je je schoenen neerzet. Kleine zaken zijn niet per definitie onbelangrijk. In een kleine woning kan het extra belangrijk zijn om op bepaalde plaatsen geen spullen te laten slingeren. Ook kunnen kleine dingen veel houvast bieden. Belangrijk is enerzijds dat uw pleegkind duidelijkheid krijgt over hoe de dingen bij u gaan maar anderzijds niet overvraagd wordt. Veel pleegkinderen hebben immers een heel andere achtergrond dan hun pleeggezin en maken zich niet zomaar alle nieuwe regels eigen. Een tekort aan regels kan leiden tot onduidelijkheid en onzekerheid maar een teveel tot een gevoel van beknelling of niet aan de norm kunnen voldoen. Daarom is aan te raden om voor plaatsing stil te staan bij *welke regels* u eigenlijk heeft en *welke betekenissen* die voor u hebben. Omgangsregels maar ook praktische regels. Vaak doen pleegouders dit ook al tijdens het voorbereidingstraject. *Welke regels* kunnen eventueel wel aangepast worden? Kan het doel dat ermee wordt beoogd eventueel ook op een andere manier bereikt worden? En welke regels voelen voor u als niet veranderbaar? Dit laatste kan invloed hebben op de vraag welke kinderen wel en niet in uw gezin geplaatst kunnen worden.

De ervaring leert enerzijds dat pleegouders er vaak in slagen om zo met hun regels om te gaan dat hun pleegkind ook leert om ermee om te gaan. Aan de andere kant komt het ook regelmatig voor dat pleegkinderen niet kunnen voldoen aan regels die voor pleegouders diep van binnen als heel essentieel voelen. Dat kan zich bijvoorbeeld voordoen wanneer het gaat over regels die samenhangen met een bepaalde levensvisie of cultuur. Dan wordt de situatie voor beiden moeilijk.

Een kort *lijstje* met de beide categorieën is als vingeroefening zo gemaakt. Bespreek ze in uw gezin. Wanneer u bij een voorgelegde matching en een kennismakingstraject twijfelt is het erg belangrijk dat u de twijfels open bespreekt met de betrokken pleegzorgwerker en eventueel met uw trainers uit het voortraject. Bespreekbaarheid is immers in de pleegzorg het halve werk.

Praktische veiligheid

Naast allerlei inhoudelijke aspecten is uiteraard van belang dat de jeugdige ook fysiek veilig is in en rond de woning van pleegouders.

Hoe dat concreet gemaakt moet worden is onder meer afhankelijk van de leeftijd van de jeugdige. Bij heel jonge kinderen is bijvoorbeeld belangrijk dat er *traphekjes* zijn of worden geplaatst, dat lage *stopcontacten* zijn beschermd en dat het kind zich niet kan branden aan een hete kachel. Voor gezinnen die aan *water* wonen is een deugdelijke afscheiding of hek noodzakelijk. *Risikante machines of gereedschappen* dienen op een veilige plaats te staan. De *verkeerssituatie* kan aandacht vragen en de veiligheid van *speeltoestellen en speelruimte* in de buurt.

Voor alle gezinnen is de aanwezigheid van *rookmelders* vereist. Het heeft de voorkeur dat er niet (binnenshuis) wordt *gerookt*.

Uiteraard is de fysieke veiligheid vooral een kwestie van *gezond verstand management* in overleg tussen u als pleegouders en de pleegzorgwerker, passend bij de jeugdige en de woonsituatie van pleegouders.

16. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/formulieren/2014/02/06/formulier-toestemming-reizen-met-minderjarige-naar-het-buitenland>

Veiligheid bij logeren, oppas en informele opvang

Horizon is verantwoordelijk voor de veiligheid van de jeugdige. Die verantwoordelijkheid strekt zich ook uit tot logeer- en oppassituaties. Tegelijk is Horizon voorstander van zo-gewoon-mogelijk opvoeden binnen de pleegzorg. Dit betekent dat het bij pleegkinderen (net zo min als bij niet-pleegkinderen) niet mogelijk is elk risico dat behoort bij het gewone leven uit te sluiten.

Dit spanningsveld resulteert in het volgende beleid met betrekking tot logeerpartijen, oppas en informele opvang.

Wanneer een pleegkind incidenteel logeert op een ander adres of er is sprake van een incidentele oppassituatie dan ziet Horizon dit als een uiting van het gewone dagelijks leven en is de inschatting met betrekking tot de veiligheid een zaak van pleegouders als dragers van de dagelijkse opvoedingsverantwoordelijkheid.

Maar wanneer er sprake is van een langdurige logeerpartij (bijvoorbeeld een langere periode tijdens een vakantie), van structurele en/of regelmatige logeerpartijen op hetzelfde adres, van regelmatige oppas of van informele kinderopvang dan wordt dit gezien als een situatie waarin Horizon zelf ook verantwoordelijkheid moet nemen voor een inschatting van de veiligheid. U moet uw pleegzorgwerker hierover inlichten. De pleegzorgwerker zal dan zelf een kennismakingsgesprek hebben met de mensen om wie het gaat om een inschatting te maken van de veiligheid en om voor zover nodig aanvullende informatie te geven over de jeugdige en diens situatie. Verder wordt in die gevallen aan het logeeradres, de vaste oppas of de informele opvangplek gevraagd een *Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG)* te overhandigen. Deze verklaring is aan te vragen bij de gemeente. De kosten kunnen door Horizon worden vergoed.

Bij gebruik van erkende kinderdagopvang of erkende gastouderopvang geldt deze bepaling niet omdat voor deze situaties al formele veiligheidseisen van toepassing zijn.

3.7 Rol gedragswetenschapper en afdelingscoördinator

Binnen Horizon geldt als vuistregel dat de gedragswetenschapper de pleegzorgwerker inhoudelijk coacht in de uitvoering van het pleegzorgwerk. Bij startende zaken, bij hulpverleningsvarianten en in complexe situaties betekent dit dat de gedragswetenschapper vaak ook rechtstreeks en in eigen persoon contact heeft met cliënten en pleegouders en bijvoorbeeld bij zorgteams aanwezig is. Bij extensieve en minder complexe opvoedingsvarianten zal dit niet altijd het geval zijn.

De afdelingscoördinator is eindverantwoordelijke voor het functioneren van de afdeling en daarmee ook inhoudelijk eindverantwoordelijk. De afdelingscoördinator is dan ook degene die zijn fiat moet geven bij belangrijke beslissingen.

In situaties waarin bijvoorbeeld sprake is van een onoplosbaar verschil van mening waarbij ouders of pleegouders onvrede hebben over de ondersteuning door Horizon zal de afdelingscoördinator ingeschakeld worden.

In het document *Sturing en verantwoording primair proces* is de verdeling van verantwoordelijkheden tussen pleegzorgwerker, gedragswetenschapper en afdelingscoördinator vastgelegd. Dit document is toegevoegd als bijlage 3.

3.8 Bereikbaarheidsdienst

Buiten kantoor tijden is er voor de pleegouders van Horizon altijd een pleegzorgwerker van Horizon bereikbaar op het telefoonnummer van de bereikbaarheidsdienst:

06-14248770.

Deze bereikbaarheidsdienst is bedoeld voor situaties en gebeurtenissen die zo ernstig zijn of zoveel zorgen baren dat een melding niet kan wachten tot de volgende werkdag. Bijvoorbeeld:

- een jeugdige heeft een ongeluk gehad
- een jeugdige is weggelopen
- er heeft zich een conflict voorgedaan
- pleegouders vrezen voor de veiligheid van de jeugdige
- pleegouders willen graag advies hoe te handelen in een situatie die op dat moment om een antwoord vraagt.

3.9 Meerderjarigheid pleegkinderen

Bestuurlijke afspraak 2018: pleegzorg tot 21 jaar

In 2018 is een belangrijke wijziging tot stand gekomen met betrekking tot de pleegzorgsituatie van de jeugdige wanneer deze meerderjarig was geworden.

Tot 1 juli 2018 was het beleid dat een pleegzorgplaatsing in principe stopte op de 18e verjaardag van de jeugdige. Wanneer jeugdige, pleegouders of pleegzorgaanbieder verlenging van de plaatsing noodzakelijk achtten moest hiervoor een nieuwe beschikking worden aangevraagd (die overigens niet altijd werd verkregen). Vanaf 1 juli 2018 geldt echter een landelijke bestuurlijke afspraak tussen de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Jeugdzorg Nederland en het Ministerie van VWS die regelt dat pleegzorg voortaan standaard tot 21 jaar ingezet zal worden, tenzij het pleegkind zelf aangeeft geen gebruik meer te willen maken van pleegzorg. Vanaf de leeftijd van 21 jaar blijft pleegzorg als vorm van verlengde jeugdhulp (zoals beschreven in de Jeugdwet) mogelijk tot 23 jaar.¹⁷ In het laatste geval moet er wel sprake zijn van een duidelijk doel of een duidelijke hulpvraag.

Ten tijde van het herschrijven van dit Handboek (najaar 2019) wordt door het Ministerie van VWS gewerkt aan een wetswijziging om dit nieuwe beleid ook in de jeugdwet te verankeren.

Deze beleidswijziging wordt door alle betrokken partijen als een verbetering ervaren. In 2017 waren jongeren in Nederland gemiddeld 23,5 jaar oud wanneer zij uit huis gingen.¹⁸ Voor pleegkinderen en pleegouders ontstond echter door het ontbreken van een helder kader vanaf het 18e jaar vaak een onduidelijke situatie, zowel inhoudelijk als financieel.

Inhoudelijk gezien zijn pleegkinderen vanwege hun achtergrond vaak extra kwetsbaar en op 18-jarige leeftijd nog niet altijd toe aan zelfstandigheid. Het feit dat de pleegzorgplaatsing nu standaard doorloopt tot 21 jaar (en wanneer nodig nog tot 23 jaar kan doorlopen) geeft hen meer tijd voor de ontwikkeling naar uit-huis-gaan. Daarmee is de situatie van pleegkinderen meer in lijn gebracht met die van eigen kinderen.

Financieel gezien ontstond er in de oude situatie een lacune wanneer de jeugdige na de 18e verjaardag wel bij pleegouders bleef wonen maar de pleegzorgvergoeding wegviel. Pleegouders zijn immers niet onderhoudsplichtig maar voelden zich in de praktijk wel verantwoordelijk, ook financieel. Door het nieuwe beleid is ook dit ondervangen.

Vanaf de 18e verjaardag vervallen uiteraard wel de jeugdbeschermingsmaatregelen ondertoezichtstelling (OTS), voogdij en pleegoudervoogdij, omdat de jeugdige dan meerderjarig wordt. Ingeval de jeugdige aangeeft geen gebruik meer te willen maken van de pleegzorg vervalt deze dan ook.

Vorbereiding op uit-huis-gaan

Het feit dat pleegzorg nu doorloopt tot het 21e jaar maakt een goede voorbereiding op zelfstandigheid en uit-huis-gaan weliswaar gemakkelijker maar niet minder belangrijk.

Binnen Horizon is de afspraak dat de pleegzorgwerkers al met jeugdige en pleegouders in gesprek gaan over de naderende meerderjarigheid van de jeugdige als deze ongeveer 16 jaar oud is. Er dient een *toekomstplan* gemaakt te worden. Tal van aspecten verdienen daarbij de aandacht:

- toewerken naar zelfstandigheid (bijvoorbeeld zelfverzorging, voeding en koken, praktische dagelijkse vaardigheden, huishouding)
- emotionele zelfstandigheid
- sociale zelfstandigheid en opbouw netwerk
- relatie met pleegouders en met ouders
- opleiding
- werk
- financiën
- verzekeringen (o.a. Zorgverzekering en Wettelijke Aansprakelijkheid)
- huisvesting.

Net als bij eigen kinderen is de vraag belangrijk of de jeugdige vanaf zijn 18e nog bij pleegouders blijft wonen en zo ja, hoe lang nog. Dit heeft uiteraard veel invloed op hoe het toekomstplan er uit komt te zien.

Pleegouders en de pleegzorgwerkers maken in de praktijk veel gebruik van informatie van instanties die betrokken zijn bij de overgang naar meerderjarigheid, zoals DUO (Dienst Uitvoering Onderwijs), uitkeringsinstanties, het NIBUD, etc. Op de website www.kwikstart.nl is veel relevante informatie te vinden.

17. <https://vng.nl/onderwerpenindex/jeugd/jeugdhulp/nieuws/pleegzorg-standaard-tot-21-jaar%20>

18. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/06/studerende-en-werkende-jongeren-gaan-later-uit-huis>

3.10 Klachten, klachtencommissie en vertrouwenspersoon

Het kan gebeuren dat pleegouders zich niet gehoord of niet correct bejegend voelen door Horizon. Horizon gaat hierbij in eerste instantie uit van de koninklijke weg: rechtstreeks contact en bespreken met de medewerker die het betreft.

Indien dit voor pleegouders geen bevredigende uitkomst heeft kunnen zij een beroep doen op de leidinggevende van de betreffende medewerker en als ook dit niet voldoet op de directie.

Uiteraard staat het pleegouders vrij om -bij voorkeur na de bovengenoemde stappen- een beroep te doen op de externe klachtencommissie waarbij Horizon conform de Jeugdwet is aangesloten: de Klachtencommissie Jeugdhulp Zuid-Holland.¹⁹

Pleegouders kunnen zich desgewenst laten bijstaan door het Advies- en Klachtenbureau Jeugdzorg (AKJ).²⁰

Verder kunnen pleegouders als zij dat willen in contact komen met een onafhankelijke vertrouwenspersoon. De contactgegevens zijn telefonisch op te vragen via het telefoonnummer 088-9961100.

3.11 Veiligheid ook voor het pleeggezin

Het pleegouderschap levert naast veel terechte maatschappelijke waardering soms ook een bepaalde mate van risico op voor het pleeggezin. Voor pleegouders is van belang te weten hoe zij begeleid en bejegend zullen worden wanneer zij zich in onaangename en lastige situaties bevinden. Omdat dit over allerlei verschillende situaties kan gaan is in dit Handboek een apart hoofdstuk aan dit thema gewijd waarin de meest voorkomende situaties worden behandeld. Dat is hoofdstuk 4.

19. <https://www.horizon.eu/klachten/>

20. <https://www.akj.nl/>

HOOFDSTUK 4

Veiligheid pleeggezin

4.1 Inleiding

In de pleegzorg komen situaties voor waarin veiligheid in het geding is. Dat kan gaan over de veiligheid van het pleegkind maar ook over die van het pleeggezin. Er doen zich incidenten voor. En er komen signalen binnen bij Horizon over risico's en over grensoverschrijdend gedrag. Of er ontstaan tijdens een plaatsing vermoedens over deze onderwerpen.

Ook gebeurt het soms dat er een fundamenteel verschil van inzicht is tussen Horizon en pleegouders over de gewenste opvoeding en bejegening van het pleegkind of de bejegening van ouders.

Over zulke situaties zijn meerdere richtlijnen en voorschriften van toepassing binnen Horizon. Richtinggevend en overkoepelend is met name het Protocol Veiligheid²¹. Deze documenten richten zich echter vooral op de jeugdige en diens veiligheid. Er wordt niet zozeer in beschreven wat pleegouders in dergelijke situaties voor zichzelf mogen verwachten en wat er dan van pleegouders wordt verwacht.

Dit hoofdstuk over veiligheid en bejegening geeft daarom een kader voor de omgang tussen Horizon en pleegouders en handvatten voor het contact in dergelijke situaties. Het is geen stappenplan met concrete voorschriften van A tot Z. De praktijksituaties zijn voor dit laatste te divers.

Om te beginnen wordt stilgestaan bij de kwetsbaarheid van de positie van pleegouders binnen de Jeugdzorg. En hoe hier aandacht voor is tijdens het voorbereidingstraject en de begeleiding gedurende een daadwerkelijke plaatsing (4.2).

Daarna worden handvatten geformuleerd voor de communicatie tussen Horizon en pleegouders over dit thema:

- bij onveiligheid voor het pleeggezin vanwege problematisch gedrag van de jeugdige (4.3)
- bij incidenten en calamiteiten (4.4)
- bij signalen of vermoedens van grensoverschrijdend gedrag door pleegouders (4.5)
- bij signalen of vermoedens van grensoverschrijdend gedrag door derden (4.6)
- bij diepgaand verschil van mening tussen pleegouders en Horizon over de opvoeding en bejegening van het pleegkind of ouders (4.7)

4.2 De kwetsbare positie van pleegouders

Positie pleegouders

In paragraaf 3.1 is stilgestaan bij de positie van pleegouders binnen Horizon.

Samengevat is daar gesteld dat pleegouders het beste te typeren zijn als vrijwillige medewerkers van de organisatie en als partners in de zorg. Omdat zij contractueel verbonden zijn aan Horizon brengt hun pleegouderschap formele en inhoudelijke rechten en plichten met zich mee. Juridisch liggen deze verankerd in het Pleegcontract dat voor elke plaatsing wordt afgesloten tussen Horizon en pleegouders.

Er is qua positie sprake van zowel gelijkwaardigheid als van ongelijkheid ten opzichte van Horizon.

Gelijkwaardigheid in de zin dat pleegouders en pleegzorgwerker vanuit hun verschillende invalshoek op basis van gelijkwaardigheid samenwerken ten behoeve van de plaatsing. Ongelijkheid in de zin dat uiteindelijk de pleegzorgaanbieder ook optreedt als beoordelaar van pleegouders en eindverantwoordelijk is voor de pleegzorgplaatsing van de jeugdige.

Kwetsbaarheid van het pleegouderschap

Het pleegouderschap heeft in de praktijk soms tegenstrijdige effecten op het welzijn van pleeggezinnen en op de positie van pleeggezinnen in hun maatschappelijke omgeving.

21. <https://portaal.ihub.nu/kennisbank/horizon-veiligheid-gezondheid/horizon-veiligheid/incidenten-en-calamiteiten/> Dit protocol is beschikbaar voor de pleegzorgwerker.

Eenzijds levert het pleegouderschap een pleeggezin vaak veel maatschappelijke waardering en status op. Derden spreken bijvoorbeeld soms hun respect uit voor de grote investeringen die pleegouders doen voor hun pleegkind. Naast de waardering van buiten kan een pleegzorgplaatsing ook leiden tot voldoening binnen het pleeggezin, des te meer wanneer er sprake is van een positief verloop.

Anderzijds maakt het pleegouderschap een pleeggezin in de praktijk ook vaak kwetsbaar. Een moeizaam lopende plaatsing kan een negatief effect hebben op het welbevinden van het pleeggezin. De omgeving kan vanuit onwetendheid onvoldoende begrip hebben voor of een oordeel hebben over gedragsproblemen van een pleegkind, waarbij pleegouders om privacy-redenen geen openheid van zaken kunnen geven. Ook komt het voor dat ten onrechte beschuldigingen worden geuit over pleeggezinnen. Zelfs wanneer de onschuld van een pleeggezin vast staat heeft dit toch vaak negatieve gevolgen voor het pleeggezin. Verder stellen veel pleegkinderen vanuit hun geschiedenis en problematiek een extra opvoedvraag aan pleegouders die de 'gewone' opvoedvragen te boven gaan. Zo hebben pleegkinderen soms de neiging negatieve interactiepatronen die zij gewend zijn voort te zetten in het pleeggezin. Concreet voorbeeld is dat seksueel misbruikte pleegkinderen soms seksueel wervend gedrag vertonen.

Aandacht voor veiligheid tijdens het voorbereidings- en selectietraject

Vanwege de kwetsbaarheid van zowel jeugdigen als pleeggezinnen besteedt Horizon in het voorbereidings- en selectietraject van pleegouders veel aandacht aan dit thema. Hierbij is het landelijk geldende Kwaliteitskader Voorbereiding en Screening Aspirant Pleegouders kaderstellend.

Tijdens het voortraject met bijbehorende trainingen is er aandacht voor de onderwerpen veiligheid en seksualiteit. Er worden veiligheidslijsten ingevuld en beide onderwerpen komen terug in de rapportage. Ook tijdens trainingen daarna wordt overigens bij deze onderwerpen stilgestaan.

Pleegouders worden tijdens de voorbereiding bewust gemaakt van de mogelijke risico's die de jeugdige met zich mee kan brengen, bijvoorbeeld door wat hij heeft meegemaakt of welk gedrag hij heeft aangeleerd.

In de aanmeldingsfase worden dan ook risico-taxatie-instrumenten voor de jeugdige ingezet. Indien in de aanmeldingsprocedure de indruk ontstaat dat de situatie of het gedrag van de jeugdige niet hanteerbaar is binnen het verband van een gezin dan geldt dit als contra-indicatie voor een pleegzorgplaatsing.

Ook worden eventuele veiligheidsrisico's bij pleegouders in beeld gebracht en bespreekbaar gemaakt. Dit kan resulteren in het opheffen of beheersbaar maken van de risico's maar ook in het niet accepteren van het aspirant pleeggezin.

Aspirant pleegouders mogen in dit stadium van Horizon verwachten dat Horizon vanuit een open maar ook alerte houding naar hen luistert. Dat met respect gereageerd wordt wanneer pleegouders kwetsbare informatie naar voren brengen. Dat de informatie zorgvuldig gewogen wordt en dat problemen en risico's evenmin worden gebagatelliseerd als uitvergroet. Het belang van de jeugdige hoort voorop te staan bij te nemen besluiten. Pleegouders mogen eveneens van Horizon verwachten dat Horizon zich optimaal inspant om eventueel aanwezige risico's bij de jeugdige in het voortraject zoveel mogelijk in beeld te krijgen en hen daarover te informeren. Horizon mag van aspirant pleegouders verwachten dat zij het belang van een goede screening begrijpen, dat zij daarom open en eerlijk informatie verstrekken óók indien die informatie zou kunnen leiden tot afwijzing, en dat zij met een open houding deelnemen aan de deskundigheidsbevordering.

De uitgangspositie van Horizon bij incidenten en veiligheidsrisico's tijdens een plaatsing

Horizon is zich bewust van de kwetsbare positie van haar pleeggezinnen en deelt de waardering voor hun inspanningen. Uiteraard geeft hun positie als vrijwillige medewerkers en als partners in de zorg pleegouders het recht op een goede en correcte bejegening wanneer er sprake is van incidenten en veiligheidsrisico's.

Incidenten, veiligheidsrisico's en vermoedens van grensoverschrijdend gedrag doen zich voor. Deze zijn zeker niet a priori aan pleegouders te wijten. Er doen zich incidenten en grensoverschrijdingen voor waar pleegouders part noch deel aan hebben en soms in het geheel niet van op de hoogte zijn.

Vermoedens of signalen zijn ook niet automatisch inhoudelijk correct. Vermoedens kunnen juist of onjuist zijn.

En signalen kunnen ook voortkomen uit andere oorzaken. Zo is het meermalen voorgekomen dat ouders die het niet eens waren met de uithuisplaatsing van hun kind diskwalificaties of beschuldigingen uitspraken over het pleeggezin. Dit met als doel om de uithuisplaatsing ongedaan te maken.

Openheid over dergelijke signalen is van groot belang. De basis voor een goede omgang met veiligheidsrisico's en incidenten ligt in goed contact, wederzijds vertrouwen en eerlijke informatievoorziening gedurende de begeleiding.

De pleegzorgbegeleiding is niet alleen gericht op de veiligheid en de ontwikkelingsmogelijkheden van het pleegkind maar ook op de bescherming van het pleeggezin. Bijvoorbeeld tegen onjuiste beeldvorming. Daarom is het nodig dat pleegouders zorgen en verontrustende gebeurtenissen of signalen met spoed melden bij hun pleegzorgwerker. Als de pleegzorgwerker snel op de hoogte is van risico's kan er adequaat gereageerd worden, zowel ten dienste van het pleegkind als ten dienste van het pleeggezin.

Daarbij wordt waar mogelijk hoor en wederhoor toegepast. In principe worden alle betrokkenen gehoord. Dit niet met als doel waarheidsvinding in juridische zin maar om een inschatting te kunnen maken van de situatie en risico's voor alle betrokkenen. En om van daar uit verder te handelen.

Pleegouders mogen er in dergelijke gevallen vanuit gaan dat de Horizon-medewerkers hen open tegemoet treden en dat zij niet meteen gaan twijfelen aan de competentie van pleegouders. Verder dat zij rustig blijven en niet handelen vanuit tunnelvisie. Ook mogen pleegouders verwachten dat Horizon naast de veiligheid van de jeugdige oog en oor heeft voor de emotionele en praktische gevolgen voor de leden van het pleeggezin. En dat Horizon ook hierover met pleegouders in contact is en blijft zo lang dat nodig is.

Belangrijke randvoorwaarde in dit verband is uiteraard wel de acute veiligheid van betrokkenen. Indien er sprake is van een acuut veiligheidsrisico zal het handelen van Horizon primair gericht zijn op het waarborgen van die acute veiligheid.

Indien er sprake is van een vermoeden van strafbare feiten speelt daarnaast het mogelijke strafrechtelijke onderzoek en de bewijsvoering een rol. In dergelijke situaties moet worden voorkomen dat verklaringen van de jeugdige of andere betrokkenen in het strafrechtelijk onderzoek ongeldig worden omdat bij hen vóór dat strafrechtelijk onderzoek suggesties zouden zijn gewekt of dingen in de mond zouden zijn gelegd. Dit betekent dat er in dergelijke situaties terughoudend met hen over die vermoedens of feiten wordt gesproken. Dit beperkt uiteraard de mogelijkheden van hoor en wederhoor.

Landelijke regels en kwaliteitskaders, zoals normen vanuit de Jeugdwet, de Inspectie Jeugdzorg en het Kwaliteitskader Voorkomen Seksueel Misbruik in de Jeugdzorg van de Commissie Rouvoet zijn uiteraard bindend.

4.3 Onveiligheid binnen het pleeggezin als gevolg van het gedrag van het pleegkind

Pleegkinderen kunnen door hun problematiek en hun ervaringen gedrag laten zien dat een bedreiging vormt voor het pleeggezin.

Soms gebruiken pleegkinderen bijvoorbeeld geweld (slaan, schoppen, verbaal geweld, driftbuien, bedreiging, vernieling). Maar ook meer op zichzelf gerichte, naar binnen gekeerde gedragingen van een pleegkind kunnen een emotionele bedreiging vormen voor het pleeggezin. Wanneer een jeugdige bijvoorbeeld ernstig depressief is, zich heel gesloten opstelt, suicidesignalen afgeeft of zichzelf beschadigt kan dit ook een zware wissel trekken op een pleeggezin.

Bij nieuwe aanmeldingen voor pleegzorg wordt altijd bekeken of de jeugdige gedrag vertoont dat niet hanteerbaar is binnen een 'gewoon' gezinsleven. Wanneer dit bij aanmelding wordt geconstateerd wordt de jeugdige niet in een pleeggezin geplaatst. Probleem is echter dat dergelijke ernstige problemen vooraf niet altijd bekend zijn bij de aanmelding. Soms niet bij de aanmelder. Dat doet zich bijvoorbeeld wel eens voor bij crisisplaatsingen. En soms ontwikkelt dergelijk probleemgedrag zich pas later. Bijvoorbeeld in de puberteit.

Wanneer pleegouders geconfronteerd worden met dergelijk gedrag wordt altijd geprobeerd of het om te buigen is. De pleegzorgwerker gaat daarover in gesprek met pleegouders en als de jeugdige daar de leeftijd voor heeft ook met de jeugdige. Geprobeerd wordt te herleiden wat de onderliggende problemen zijn die leiden tot het probleemgedrag. Het maakt bijvoorbeeld verschil of paniek en woede voortkomen uit trauma of uit een autisme spectrum stoornis. Als dat helder is wordt passende hulp gezocht. Soms kan de pleegzorgwerker die zelf leveren. Maar als dat nodig is wordt specialistische hulp aangevraagd voor de jeugdige (bijvoorbeeld traumatherapie of autismehulpverlening). Hierbij kan wel sprake zijn van wachtlijsten.

Specifieke problemen hebben vaak een specifieke opvoedingsaanpak nodig. De pleegzorgwerker (of de ingeschakelde specialistische hulpverlener) zal dan ook met pleegouders in gesprek gaan over welke aanpak het beste werkt bij deze specifieke jeugdige. Dat is soms een andere aanpak dan pleegouders van nature gewend zijn. In zo'n geval kunnen pleegouders ondersteund worden om de benodigde specifieke opvoedingsaanpak te leren.

Bij bovenstaande moet er wel altijd oog zijn voor de veiligheid. Niet alleen die van de jeugdige maar ook die van de leden van het pleeggezin. En dan niet alleen de praktische en fysieke veiligheid maar ook de emotionele veiligheid.

Primaire doel is altijd om de plaatsing te stabiliseren en voort te laten duren. Het probleemgedrag kan echter zo complex en zo moeilijk te beïnvloeden zijn dat dit een te groot risico vormt voor het pleeggezin. Helaas doen zich in de praktijk situaties voor waarin de plaatsing niet houdbaar blijkt en de jeugdige moet worden doorgeplaatst naar een andere woon- of behandelplek.

Uiteraard weegt in dergelijke gevallen de mening van pleegouders zelf heel zwaar. Wanneer pleegouders zelf voortzetting van de plaatsing nog verantwoord vinden zal Horizon niet snel overgaan tot uitplaatsing. Overplaatsing vormt immers vaak een grote teleurstelling voor het pleeggezin en is meestal schadelijk voor de jeugdige. Anderzijds moeten ook Horizon én degenen die het gezag over de jeugdige hebben (ouders of jeugdbeschermer) wel het vertrouwen hebben dat de risico's van voortzetting van de plaatsing aanvaardbaar zijn. Wanneer een plaatsing onverhoopt afbreekt is natuurlijk van belang dat er een zo goed mogelijke vervolgplek voor de jeugdige komt. Maar ook dat het pleeggezin de nazorg ontvangt die nodig is. Het is belangrijk om daar goed bij stil te staan en daar afspraken over te maken.

4.4 Omgang met incidenten en calamiteiten

Wanneer zich een incident of calamiteit voordoet treedt het Protocol *Incidenten en calamiteiten: registratie, melding, analyse beleid* in werking.

Een incident is volgens dit stuk:

een verstoring van de dagelijkse gang van zaken die de veiligheid van de cliënt, medewerker of organisatie bedreigt en mogelijk schadelijke gevolgen heeft.

Als voorbeelden worden genoemd:

- Onttrekking/vermissing
- Fysiek grensoverschrijdend gedrag
- Seksueel grensoverschrijdend gedrag
- Psychisch grensoverschrijdend gedrag
- Alcohol/drugs
- (Afwijkingen in) medicatiegebruik
- Ongelukken.

Een calamiteit wordt omschreven als:

een onbedoelde of onverwachte gebeurtenis, die betrekking heeft op de kwaliteit van de jeugdhulp en die tot een ernstig schadelijk gevolg voor of de dood van een cliënt of medewerker heeft geleid.

Als voorbeelden worden genoemd:

- Overlijden jeugdige (natuurlijke of niet-natuurlijke dood)
- Overlijden ander door handelen jeugdige
- Ernstig en/of blijvend lichamelijk letsel jeugdige of medewerker
- Ernstig (fysiek, psychisch, seksueel) grensoverschrijdend gedrag
- Ontvoering.

Wanneer zich in of rond het pleeggezin een incident of calamiteit voordoet waarbij het pleegkind betrokken is dienen pleegouders dit uiteraard zo snel mogelijk te melden bij de pleegzorgwerker, of wanneer die afwezig is, bij de bureaudienst pleegzorg.

Voor pleegouders is niet altijd helder wat zij wel en niet moeten melden. Het gaat volgens bovenstaande definities om situaties waarin sprake is van risico's of van daadwerkelijke schade of letsel. Uiteraard moet het wel gaan om risico's of schade die het gewone leven enigszins te boven gaan. Bijvoorbeeld als een kleuter bij het buiten spelen een lichte schaafwond op de knie oploopt hoeft dit niet gemeld te worden. Het hoort bij het gewone leven. Dat wordt echter alweer anders wanneer de wond iets groter is en er net een contactmoment met ouders gepland staat. Dan is het verstandig om de pleegzorgwerker tevoren op de hoogte te brengen zodat deze ouders kan voorbereiden. Wanneer een kleuter zich zodanig bezeert dat een doktersbezoek of bezoek aan de huisartsenpost nodig is dan is dat zeker een reden tot melden.

De pleegzorgwerker kan in overleg met de pleegouder vaststellen of de gebeurtenis aanleiding is over te gaan tot een formele incidentmelding of niet. Naast formele aspecten speelt ook het gezonde verstand bij deze afweging een rol.

Door een spoedige melding van incidenten en calamiteiten maken pleegouders de risico's bewerkbaar voor de pleegzorgwerker en Horizon. Niet alleen de risico's voor het pleegkind maar ook die voor pleegouders zelf. Wanneer pleegouders een incident niet melden kan ongewild de indruk ontstaan dat zij geen goed zicht hebben op hun positie in de samenwerking rond het pleegkind. Een nog groter risico ontstaat wanneer pleegouders een incident niet melden omdat zij bezorgd zijn dat de plaatsing van hun pleegkind bij hen daarmee op het spel komt te staan. Hoe begrijpelijk deze bezorgdheid ook kan zijn, het niet melden om deze reden kan averechts uitpakken. Juist openheid van pleegouders over incidenten wekt het vertrouwen dat zij het belang van hun pleegkind vooropstellen. En juist vertrouwen en openheid in het contact tussen pleegzorgwerker en pleegouders is een zeer beschermende factor tegen het nemen van onjuiste of overhaaste beslissingen.

Wanneer de pleegzorgwerker van mening is dat de gebeurtenis als officieel incident moet worden gemeld dan worden een gedragswetenschapper en de afdelingscoördinator op de hoogte gesteld door de pleegzorgwerker. Als het een licht en op zichzelf staand incident betreft wordt in overleg tussen pleegouders, pleegzorgwerker en gedragswetenschapper veiligheidsafspraken en/of een veiligheidsplan opgesteld dat vervolgens wordt uitgevoerd. Als het gaat om een incident van groter gewicht of als het incident een signaal is van een structureel veiligheidsrisico wordt via de methode Signs of Safety (SOS) aan herstel van de veiligheid gewerkt, eveneens op basis van een veiligheidsplan.

Als het incident het gevolg is van het handelen van pleegouders of andere leden van hun gezin worden pleegouders hier niet meteen op 'afgerekend'. Het incident wordt gezien in de context van het totale verloop van de plaatsing en van de begeleiding. Bij iedereen gaat er immers wel eens iets mis in het leven: vergissen en fouten maken is menselijk. Indien het in het belang van de jeugdige is in het gezin te blijven en er is voldoende vertrouwen in pleegouders dan zal de plaatsing voortgezet worden.

Vertrekpunt is steeds herstel van veiligheid binnen het pleeggezin. Wanneer voortzetting van de plaatsing in het pleeggezin zou leiden tot te grote veiligheidsrisico's voor de jeugdige of het pleeggezin wordt in het uiterste geval echter besloten tot uitplaatsing.

De juridische verantwoordelijken voor de jeugdige (ouders of jeugdbescherming) worden geïnformeerd over incidenten en veiligheidsmaatregelen. Hun toestemming is nodig om de plaatsing van de jeugdige bij pleegouders voort te zetten.

4.5 Omgang met signalen of vermoedens van grensoverschrijdend gedrag door pleegouders

In geval van vermoeden van grensoverschrijdend gedrag treedt het *Protocol Veiligheid* in werking.

De Systematische Veiligheidscheck Horizon Pleegzorg vermeldt dat Horizon in geval van vermoedens van grensoverschrijdend gedrag in principe het gesprek aangaat met pleegouders. In gesprek met pleegouders en met andere betrokkenen zal Horizon zich een beeld vormen van de situatie. Pleegouders krijgen in dergelijke situaties dus altijd de gelegenheid om hun kant van het verhaal te vertellen en hun visie te geven. Vaak zal in dergelijke gevallen een *taxatiemedewerker* ingezet worden om een inschatting van de situatie te maken. Een *taxatiemedewerker* is een speciaal getrainde medewerker die is opgeleid om in dergelijke gevallen onderzoek te doen en een beeld van de situatie te vormen. Een taxatiemedewerker is echter geen onderzoeker en doet niet als zodanig aan waarheidsvinding. Onderdeel van de opleiding van de taxatiemedewerker is juist om geen dingen te doen die een eventueel later onderzoek door de politie zouden kunnen doorkruisen.

Naast de taxatiemedewerker blijven ook de pleegzorgwerker, de gedragswetenschapper en de afdelingscoördinator betrokken. Tevens wordt de sectordirecteur geïnformeerd. Het feit dat er meerdere medewerkers zijn betrokken draagt er aan bij dat het risico van tunnelvisie verkleind wordt. Het is van belang dat de Horizon medewerkers meerdere hypothesen hanteren. Een signaal of een vermoeden is immers iets anders dan een feit. Niet alleen de belangen van de jeugdige hebben de aandacht maar ook die van het pleeggezin.

In dergelijke gevallen neemt Horizon uiteindelijk een besluit samen met de Jeugdbeschermingsorganisatie of het betreffende wijkteam.

Als naar voren komt dat de signalen niet correct of de vermoedens ongegrond lijken te zijn is daarmee het onderzoek nog niet afgesloten. Onderzocht wordt dan met alle betrokkenen wat heeft geleid tot de signalen of vermoedens. Immers, ook al zijn ze inhoudelijk ongegrond, ze maken wel duidelijk dat ergens een probleem zit. De begeleiding zal zich dan richten op de verkleining of oplossing van dat probleem zodat de oorzaak achter het signaal wegvalt. Daarnaast is niet alleen het welzijn van de jeugdige maar ook de bescherming en het welzijn van het pleeggezin van belang.

Bijvoorbeeld: ouders beschuldigen pleegouders van seksueel misbruik van hun kind vanwege het feit dat zij boos zijn over de uithuisplaatsing. Later geven zij toe dat de beschuldiging ongegrond was en voortkwam uit hun boosheid. In dit geval wordt met ouders gewerkt aan het verdragen van de plaatsing. Met het pleeggezin wordt stilgestaan bij de gevolgen van de beschuldiging voor hen. Waar nodig wordt hier nazorg aan besteed.

Als de vermoedens wel correct lijken of niet weggenomen kunnen worden is er sprake van een veiligheidsrisico voor de jeugdige.

In dergelijke situaties wordt nagegaan of continuering van de plaatsing nog een optie is. Als vuistregel kan gezegd worden dat continuering van de plaatsing alleen tot de mogelijkheden behoort wanneer de risico's klein zijn, niet te ernstig en goed beheersbaar. En wanneer continuering van de plaatsing tevens in het belang is van de jeugdige.

Bijvoorbeeld: er is sprake geweest van seksuele activiteiten tussen kinderen van pleegouders en het pleegkind die niet leeftijdsadequaat zijn. Zo'n situatie vraagt grote alertheid maar betekent nog niet dat er per definitie tot uitplaatsing wordt overgegaan. De toedracht en de context worden goed onderzocht en de

beheersbaarheid van de risico's. Afhankelijk van de uitkomst kan het besluit genomen worden de plaatsing te continueren of te beëindigen. Wanneer de jeugdige bijvoorbeeld al lang in dat pleeggezin woont en de plaatsing positief verloopt is dit van belang in de uiteindelijke afweging. In dergelijke gevallen zal de begeleiding van het pleeggezin zich richten op het beheersen van de risico's en op het wegnemen van de oorzaken daarvan. Daarnaast zal er aandacht zijn voor het welzijn van de leden van het pleeggezin.

Als de vermoedens van grensoverschrijdend gedrag correct zijn of heel waarschijnlijk blijken en deze betrekking hebben op ernstige of moeilijk te beheersen risico's zal Horizon besluiten de plaatsing te beëindigen. In het pleegzorgcontract is het volgende opgemerkt over tussentijdse beëindiging van de plaatsing:

*Het pleegzorgcontract kan door de pleegzorgaanbieder slechts eenzijdig tussentijds worden beëindigd, als het belang van het pleegkind dat vergt. Een dergelijke tussentijdse schriftelijke beëindiging vindt niet plaats dan nadat hierover overleg is gevoerd met de pleegouder(s) doch niet binnen drie weken. Indien de plaatsing wordt beëindigd, wordt het contract schriftelijk door de pleegzorgaanbieder beëindigd (...)
Indien de pleegzorgaanbieder ernstige vermoedens heeft dat de pleegouder(s) het pleegkind opvoedt/opvoeden in strijd met het hulpverleningsplan of dat verblijf bij de pleegouder(s) schadelijk is voor de ontwikkeling van het pleegkind, kan de pleegzorgaanbieder het contract onverwijld eenzijdig schriftelijk beëindigen*

In zulke situaties is het verlenen van nazorg ingewikkeld omdat het grensoverschrijdend gedrag of de vermoedens daarover het contact tussen Horizon en pleegouders zullen bemoeilijken. Als er nog sprake is van constructief contact kan Horizon een korte periode nazorg bieden. Als langer durende nazorg of hulpverlening nodig is kan Horizon verwijzen naar andere instanties voor de verdere nazorg. Als de relatie is verstoord maar het pleeggezin wel nazorg nodig heeft zal Horizon pleegouders doorverwijzen naar andere instanties.

Als er sprake is van een vermoeden dat er strafbare feiten zijn gepleegd in het pleeggezin zal er conform het aangiftebeleid van Horizon in principe aangifte worden gedaan bij de politie.

4.6 Omgang met signalen of vermoedens van grensoverschrijdend gedrag door derden

Als er een vermoeden is van grensoverschrijdend gedrag door een derde van buiten het pleeggezin kan eveneens een taxatiemedewerker worden ingeschakeld. Als er sprake is van een vermoeden van strafbare feiten wordt met de Jeugdbeschermingsorganisatie en/of met ouders en/of het wijkteam overlegd over aangifte bij de politie.

Ook in geval van grensoverschrijdend gedrag door derden zal Horizon met de pleegouders de gevolgen voor de jeugdige en voor het pleeggezin bespreken. Bezien wordt welke nazorg eventueel nodig is.

4.7 Omgang met diepgaand verschil van mening over de opvoeding en bejegening van het pleegkind of ouders

Soms lukt het Horizon en pleegouders niet gemakkelijk om een gezamenlijke visie te ontwikkelen op wat goed is voor de jeugdige. Verschil van inzicht kan bijvoorbeeld gaan over de pedagogische aanpak in het pleeggezin, over extra hulp aan het pleegkind die al dan niet nodig is, of over de contacten met ouders. Dat een dergelijk verschil van mening zich af en toe voordoet is heel begrijpelijk gezien de complexe situatie van veel pleegkinderen.

In zulke situaties probeert de pleegzorgwerker uiteraard als eerste om in gesprek met pleegouders toch tot een oplossing te komen. Vertrekpunt daarbij is om het verschil van mening niet meteen als probleem maar ook als kans te zien. Juist het verschil van mening noodzaakt om in dialoog te gaan en daarbij aan beide kanten de eigen hypothesen te toetsen. Dit kan juist ook nieuw inzicht en winst opleveren.

Als deze dialoog geen bevredigend resultaat oplevert dan zal de pleegzorgwerker de zaak bespreken met de gedragswetenschapper. Dit kan leiden tot een gesprek van pleegouders met de gedragswetenschapper. Daarbij zal de gedragswetenschapper niet evenzeer luisteren naar de beleving en de mening van pleegouders als naar die van de pleegzorgwerker en opnieuw proberen tot een oplossing te komen. Wanneer ook het contact met de gedragswetenschapper niet tot overeenstemming leidt zal de afdelingscoördinator ingeschakeld worden. Uitgangspunt bij dergelijke gesprekken is de wens er samen uit te komen vanuit het belang van de jeugdige. Dit blijkt in de praktijk meestal te lukken.

Wanneer het meningsverschil echter onoplosbaar blijft, pleegouders de lijn van Horizon niet willen volgen en Horizon geen verantwoordelijkheid wil nemen voor de lijn van pleegouders ontstaat een patstelling.

Samenwerkingsproblemen tussen pleegouders en Horizon vormen op zichzelf nooit een reden tot uitplaatsing van een jeugdige. Het belang van de jeugdige staat altijd centraal. In die situatie ontstaat voor Horizon dan ook de afweging of het meningsverschil van zo groot belang is dat overplaatsing overwogen moet worden. Wanneer continuering van de plaatsing het meest in het belang van de jeugdige wordt geacht is een denkbare oplossing om een andere pleegzorgaanbieder te vragen de begeleiding over te nemen. Een dergelijke uitzonderlijke stap wordt altijd gezet met open dossiers. Immers de nieuwe aanbieder zal vragen om toelichting op de overdracht.

Wanneer Horizon echter van mening is dat de visie van pleegouders het belang van de jeugdige meer schaadt dan een overplaatsing zal Horizon hierover in gesprek gaan met pleegouders, ouders en/of de Jeugdbeschermingsorganisatie. Hierbij is weer de betreffende passage uit het pleegzorgcontract van toepassing:

Het pleegzorgcontract kan door de pleegzorgaanbieder slechts eenzijdig tussentijds worden beëindigd, als het belang van het pleegkind dat vergt. Een dergelijke tussentijdse schriftelijke beëindiging vindt niet plaats dan nadat hierover overleg is gevoerd met de pleegouder(s) doch niet binnen drie weken. Indien de plaatsing wordt beëindigd, wordt het contract schriftelijk door de pleegzorgaanbieder beëindigd (...)

Indien de pleegzorgaanbieder ernstige vermoedens heeft dat de pleegouder(s) het pleegkind opvoedt/ opvoeden in strijd met het hulpverleningsplan of dat verblijf bij de pleegouder(s) schadelijk is voor de ontwikkeling van het pleegkind, kan de pleegzorgaanbieder het contract onverwijld eenzijdig schriftelijk beëindigen.

Het staat pleegouders in een dergelijke situatie natuurlijk helemaal vrij gebruik te maken van hun geëigende juridische bezwaar- en beroepsmogelijkheden. Soms kan het zelfs wenselijk zijn een complexe zaak aan de rechter voor te leggen. Ook een uitspraak van de rechter zorgt soms voor een nieuwe werkelijkheid en daarmee voor een nieuwe kans.

4.8 Omgang met pers en andere media

Horizon wil zijn verantwoordelijkheid nemen voor het op gepaste en evenwichtige wijze onder de aandacht brengen van de jeugdzorg in het algemeen en dus ook van de pleegzorg. Het is belangrijk dat de samenleving weet heeft van de problemen die sommige kinderen ondervinden bij het opgroeien. En van de bijdrage die pleeggezinnen leveren aan het verminderen of oplossen van die problemen.

Soms hebben pleegouders dezelfde wens of worden zij hierover benaderd door pers of andere media.

Tegelijk hebben pleegkinderen en hun ouders recht op bescherming van hun privacy. Het is van het grootste belang dat hun privacy gerespecteerd wordt. Dit houdt onder meer in dat zonder toestemming van de wettelijk vertegenwoordiger geen informatie over hen verspreid mag worden via de media.

Daarom dienen pleegouders altijd contact te zoeken met de pleegzorgwerker van Horizon wanneer zij overwegen mee te werken aan een media-uitzending of een artikel in de pers over hun pleegkind. De pleegzorgwerker zal hierover dan intern overleggen. Een algemeen uitgangspunt is dat nooit aandacht in de media wordt gezocht buiten de sectordirecteur om. Uiteraard is bij een eventueel vervolg ook toestemming van de wettelijk vertegenwoordigers een vereiste. Maar wellicht zal ook met andere belangrijke betrokkenen (bijvoorbeeld ouders zonder gezag of behandelaars van het pleegkind) overlegd worden over de wenselijkheid van de media-aandacht.

Een andere mogelijkheid is dat pleegouders optreden in de media waarbij zij hun pleegkind volledig buiten beeld en buiten de informatievoorziening houden. Dit is echter in theorie gemakkelijker gezegd dan in de praktijk gedaan omdat informatie over het pleeggezin moeilijk te scheiden is van informatie over het pleegkind. Door iets te laten zien van hoe het gaat in het pleeggezin wordt bijna automatisch impliciet zo niet expliciet ook iets gezegd over het pleegkind. Daarnaast zijn het pleeggezin en Horizon zoals eerder geschreven ook samenwerkingspartners in de zorg.

Daarom is het ook in dergelijke situaties noodzakelijk dat pleegouders in contact treden met hun pleegzorgwerker over of en zo ja hoe het optreden in de media eventueel vorm te geven. Ook in dergelijke gevallen zal de sectordirecteur altijd betrokken worden.

In gevallen waarin bij pleegouders onvrede leeft over de samenwerking met Horizon zijn er geëigende wegen om deze onvrede met Horizon te bespreken. In dit hoofdstuk en in hoofdstuk 3 over de begeleiding zijn hiervoor meerdere handvatten gegeven. Wanneer dit overleg voor pleegouders geen tevreden stellende uitkomst geeft zijn pleegouders uiteraard helemaal vrij om een klacht in te dienen bij de regionale klachtencommissie. Uiteraard hebben pleegouders weliswaar ook het democratische recht om in een dergelijke geval publiciteit te zoeken. Horizon is hierbij wel van mening dat het belang van de jeugdige bepalend moet zijn bij de vraag of dat wordt gedaan en zo ja op welke wijze.

HOOFDSTUK 5

Deskundigheids- bevordering en onderlinge verbinding pleegouders

Horizon wil zijn pleegouders uiteraard zo goed mogelijk toerusten voor het pleegouderschap. Ook de Pleegouderraad (POR) van Horizon heeft herhaaldelijk aangegeven veel waarden te hechten aan scholing van pleegouders. De POR is van mening dat hier een zekere mate van verplichting van toepassing mag zijn.

Vorbereidingstraject

De deskundigheidsbevordering voor pleegouders start al tijdens het voorbereidingstraject nog voor het acceptatiebesluit. In paragraaf 2.2 is uiteengezet hoe het voorbereidingstraject voor pleegouders eruitziet.

Tijdens het pleegouderschap

Horizon biedt pleegouders gedurende hun pleegouderschap doorlopende scholingsmogelijkheden. Zo is er een trainingsaanbod op het gebied van:

- zorgen voor getraumatiseerde kinderen. Horizon ziet dit als een belangrijk onderwerp. Veel pleegkinderen zijn in mindere of meerdere mate getraumatiseerd. Daarom zijn enkele medewerkers opgeleid om deze training optimaal beschikbaar te maken voor alle pleegouders
- betrekken en versterken van het eigen netwerk
- pleegzorg voor pubers
- hechting (e-learning module)
- loyaliteit (e-learning module)
- seksualiteit
- specifieke thema's (d.m.v. themabijeenkomsten).

Pleegouders hebben verder de mogelijkheid om via de Horizon Academie de training Persoonlijk Meesterschap te volgen, gebaseerd op *De zeven eigenschappen van effectief leiderschap* van Stephen Covey. De training is gericht op het vergroten van de invloed op het eigen leven en op het versterken van de verbinding met de ander. Bezien wordt of het mogelijk is meer e-learning modules aan te bieden, bijvoorbeeld over verlies en rouw, ouders met een verstandelijke beperking, eigen kinderen, seksueel gedrag en trauma. In samenwerking met de organisatie SafeWings (zie hieronder) worden de mogelijkheden voor een aanbod voor pleeggrootouders bezien.

Horizon streeft naar een scholingsportfolio voor pleegouders met daarin aandacht voor algemene thema's voor alle pleegouders zoals hechting, loyaliteit en trauma en daarnaast voor thema's die passen bij de leeftijd en/of de situatie van het pleegkind zoals puberteit en seksualiteit.

SafeWings

Horizon heeft een goede samenwerking met de organisatie SafeWings. SafeWings is een organisatie van en voor pleegouders, die onder andere in het werkgebied van Horizon actief is.

Doel van SafeWings is dat pleeggezinnen meer voor elkaar kunnen betekenen door diensten die vanuit SafeWings ontwikkeld en aangeboden worden. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van leuke en zinvolle activiteiten voor pleegkinderen waarmee pleegouders tevens een korte tijd ontlast worden. Diensten die zich ontwikkelen vanuit ideeën van pleegouders, vanuit hun dagelijkse praktijk en die van hun gezinnen.

Daarnaast biedt SafeWings activiteiten ter versterking van pleegouders, bijvoorbeeld in de vorm van onderlinge ontmoeting, gesprek en van specifieke trainingen gericht op pleegouders.

Horizon staat zeer positief tegenover deze activiteiten en gelooft in de kracht van deze vorm van zelforganisatie. Voor meer informatie zie www.safewings.nl.

Landelijke ontwikkeling: digitaal platform

Een belangrijke nieuwe ontwikkeling op het gebied van deskundigheidsbevordering voor pleegouders is gevat in het landelijke programma *Versterken van de kracht van pleegouders*. Dit is een gezamenlijk programma van de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (NVP), Jeugdzorg Nederland (JN), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) met ondersteuning van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) met een looptijd van 2016-2019. Zoals de naam van het programma al zegt is het gericht op versterking van de kracht van pleegouders.

In 2015 heeft de NVP een onderzoek gedaan naar de wensen van pleegouders m.b.t. scholing en deskundigheidsbevordering. Uit dit onderzoek kwamen de volgende aanbevelingen naar voren:

- pleegouders willen vooral leren hoe ze met bepaalde situaties en gedragingen moeten omgaan, toegespitst op hun eigen pleegkinderen en de vorm van pleegzorg die zij bieden
- daarnaast zoeken zij een vorm van professionele ondersteuning waar ruimte is voor kennisuitwisseling met (ervaren) pleegouders
- zij willen een flexibel aanbod in tijd en locatie
- pleegouders hebben vooral behoefte aan ondersteuning op het gebied van opvoedvaardigheden, trauma, loyaliteit en hechting.

In het programma *Versterken van de kracht van pleegouders* is dit vertaald in de wens om te komen tot een scholingsaanbod met vijf elementen:

1. *De Winkel*. Een compleet en samenhangend leeraanbod voor pleegouders
2. *De Werkplaats*. Meer variatie door nieuwe leermodules en door innovatie van werkvormen
3. *De Etalage*. De leer- en ontwikkelmogelijkheden zijn goed bekend bij en overal toegankelijk voor pleegouders
4. *De Doe-het-zelvers*. Pleegouders nemen zelf regie over hun eigen leerontwikkeling
5. *Een Duurzaam bedrijfsmodel*. Afspraken over organisatie en financiën zorgen ervoor dat de bovenstaande vier elementen blijvend gerealiseerd kunnen worden.

Plan is om deze wensen te realiseren met name door het ontwikkelen van een landelijk digitaal platform onder de naam *Pleegzorg.nl* waarop mogelijkheden tot het opdoen van *kennis en informatie* (een bibliotheek), *leren en deskundigheidsbevordering* (een digitaal toegankelijk scholingsaanbod voor pleegouders) en *ontmoeting* (een community) worden gecombineerd. Op het moment van herschrijven van dit Handboek (najaar 2019) is dit platform in ontwikkeling. De verwachting is dat het binnen enkele jaren online zal zijn.

Horizon draagt met de andere aanbieders van pleegzorg bij aan de ontwikkeling van dit landelijke platform. Uiteraard zal Horizon wanneer dit platform online is in zijn scholingsaanbod in samenwerking met pleegouders hier gebruik van gaan maken.

HOOFDSTUK 6

Juridische aspecten

6.1 Inleiding

De juridische positie van pleegouders is complex en uitgebreid. Er is niet één specifieke wet of juridisch document dat de gehele juridische positie van pleegouders uitputtend regelt. Daarom kan in dit handboek ook slechts een samenvatting op hoofdlijnen worden gegeven.

Een document wat een eerste globale indruk geeft m.b.t. de juridische positie van pleegouders en hun rechten en plichten is het pleegzorgcontract. Dit wordt daarom met bijbehorende toelichting opgenomen als Bijlage 4.

Vervolgens wordt nog apart ingegaan op enkele specifieke aspecten, namelijk:

- informatie, privacybescherming en inzagerecht
- blokkaderecht
- pleegoudervoogdij
- pleegouderverlof.

Het boek 'Paraplu voor pleegouders' van de bekende 'pleegzorgjurist' mevrouw Mariska Kramer (Vierde geheel herziene druk 2016; ISBN 987 90 8850 654 3) biedt een uitstekend en veel gedetailleerder overzicht van de juridische positie van pleegouders. Dit boek is op meerdere plaatsen dan ook als bron gebruikt.

6.2 Informatie, privacybescherming en inzagerecht²²

Privacy

In mei 2018 werd de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) van kracht. Deze nieuwe privacybepalingen hebben weliswaar voor Horizon als organisatie veel gevolgen. Voor pleegouders waren er voor die tijd echter ook al wettelijke bepalingen waar zij in de dagelijkse praktijk rekening mee moesten houden. Voor hen wijkt de nieuwe situatie op hoofdlijnen niet zoveel af van de oude.

De hoofdregel m.b.t. privacy is dat er door Horizon geen gegevens over pleegouders mogen worden verstrekt zonder toestemming van de pleegouders. Hetzelfde geldt voor de ouders van het pleegkind: de ouders moeten eerst toestemming geven voordat zijn informatie wordt doorgegeven aan anderen.

Deze hoofdregel gaat echter niet zonder meer op bij een *ondertoezichtstelling of een voogdijmaatregel*.

Dan mogen de pleegzorgaanbieder en de organisatie voor Jeugdbescherming in bepaalde gevallen zonder toestemming van de ouders of de pleegouders relevante informatie over de opvoedingssituatie van de jeugdige delen met rechtstreeks betrokkenen. Rechtstreeks betrokkenen kunnen erkende beroepskrachten zijn zoals pleegzorgwerkers en medewerkers van de Raad voor de Kinderbescherming.

In bepaalde situaties mag (en in sommige gevallen zelfs: moet) door de pleegzorgaanbieder bijvoorbeeld aan de Jeugdbeschermingsorganisatie informatie worden gegeven. Namelijk als:

- er sprake is van een ondertoezichtstelling of voogdijmaatregel; en
- de informatie noodzakelijk is voor de uitvoering van die ondertoezichtstelling; en
- het gaat om informatie over de opvoeding en verzorging van het kind.

En daarom mag de Jeugdbeschermingsorganisatie aan pleegzorgwerkers of medewerkers van de Raad voor de Kinderbescherming zonder toestemming *noodzakelijke* informatie verstrekken over de opvoedingssituatie van de (pleeg)ouders of de minderjarige.

Informatie over uw pleegkind

Als pleegouder heeft u *geen recht* op inzage in de gegevens van uw pleegkind. De hulpverlener moet afwegen welke informatie nodig is voor pleegouders om het pleegkind goed te kunnen verzorgen en opvoeden. Het ligt dus voor de hand dat u als pleegouder vrij snel de noodzakelijke informatie krijgt over uw pleegkind. Bovendien moet de Jeugdbeschermer het plan van aanpak met u als pleegouder bespreken. U zult de informatie over het pleegkind gemakkelijker krijgen dan de informatie over de ouders.

22. Paraplu voor pleegouders, Mariska Kramer, 2016

Omgang met de privacy van uw pleegkind in relatie tot social media

Uw pleegkind en zijn/haar ouders hebben recht op bescherming van hun privacy. Dit houdt ook in dat zonder toestemming van de wettelijk vertegenwoordiger of van hen zelf (ouders) geen beeld- of geluidsmateriaal of informatie over hen verspreid mag worden via social media. Daarom is het belangrijk dat pleegouders zeer terughoudend omgaan met het in beeld brengen van hun pleegkind op deze media. Een foto waarop uw pleegkind duidelijk herkenbaar staat afgebeeld delen met derden zonder toestemming vooraf is bijvoorbeeld niet toegestaan. Een foto van een grotere groep personen waar uw pleegkind ook deel van uitmaakt maar er niet al te herkenbaar op staat kan soms wel.

Daarbij is er wel een verschil tussen berichten die binnen het pleeggezin zelf worden gedeeld en anderzijds die ook daarbuiten worden gecommuniceerd. Een pleegkind maakt uiteraard deel uit van het gezinsleven van het pleeggezin en moet daar dus ook op gepaste wijze bij betrokken kunnen worden. Maar de vrijheid die pleegouders hebben om beelden, geluidsfragmenten of informatie over de overige gezinsleden te delen met derden hebben zij niet wat betreft hun pleegkind.

Privacy statement

Op de website van Horizon staat in een *Privacy statement* beschreven hoe Horizon om gaat met de bescherming van de privacy.²³

6.3 Blokkaderecht²⁴

Jeugdbescherming en Horizon zijn erop gericht 'gesleep met kinderen' te voorkomen. Overplaatsingen zijn in algemene zin niet goed voor jeugdigen en hebben nogal eens een negatief effect op hun ontwikkeling. Het is dan ook begrijpelijk dat overplaatsingen gevoelig liggen bij pleegouders.

Een belangrijke grens voor pleegouders in dit verband is het moment waarop zij langer dan een jaar voor een pleegkind zorgen binnen het kader van een pleegcontract. Vanaf die termijn zijn zij *belanghebbenden*. Ouders (in geval van vrijwillige plaatsingen) of voogd (in geval van voogdijplaatsingen) kunnen een pleegkind uitsluitend met toestemming van pleegouders uit het pleeggezin vandaan halen wanneer de jeugdige daar langer dan één jaar verblijft. Pleegouders kunnen zich beroepen op hun *blokkaderecht* wanneer ouders of voogd hun pleegkind tegen hun wens willen terugplaatsen of overplaatsen. In dat geval moeten ouders of voogd eerst de kinderrechter om toestemming vragen wanneer zij hun voornemen toch willen doorzetten.

Bij een voornemen tot overplaatsing binnen het kader van een ondertoezichtstelling moet de gezinsvoogd de kinderrechter vooraf om toestemming vragen (wanneer de jeugdige al langer dan een jaar in dat pleeggezin woont). De pleegouders worden dan ter zitting opgeroepen.

Wanneer pleegouders korter dan een jaar voor hun pleegkind zorgen kunnen zij in sommige gevallen ook als belanghebbenden worden gezien. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer het woonperspectief van de jeugdige ook voor de langere termijn in het pleeggezin ligt (opvoedingsvariant) of wanneer de jeugdige zelf aangeeft dat hij het op prijs stelt dat pleegouders als belanghebbenden worden aangemerkt.

Ook hebben pleegouders binnen het eerste jaar wel bepaalde juridische mogelijkheden wanneer ouders of Jeugdbeschermingsorganisatie tegen hun wens het pleegkind over willen plaatsen. Zie hiervoor hoofdstuk 5 van *Paraplu voor pleegouders*.

6.4 Pleegoudervoogdij

Pleegouders krijgen vaker dan een aantal jaren geleden de vraag of zij als pleegouder de voogdij over hun pleegkind op zich zouden willen nemen en pleegoudervoogd worden. Het percentage pleegoudervoogdijzaken ten opzichte van het totaal aantal zaken stijgt, zowel landelijk als bij Horizon.

Pleegoudervoogdij heeft inhoudelijke voordelen maar er kunnen ook nadelen aan verbonden zijn.²⁵

Het is voor de ontwikkeling van een kind belangrijk om in een zo 'normaal' mogelijke opvoedingssituatie op te groeien. Daarbij past het om pleegouders zeggenschap te geven over het pleegkind. Pleegouders kunnen dan belangrijke beslissingen over het pleegkind zelf nemen over bijvoorbeeld schoolkeuze, medische behandelingen, of een vakantie in het buitenland. Zij kunnen dan zelf een paspoort aanvragen. Zij hoeven dan voor dergelijke zaken geen toestemming meer te vragen aan ouders of de jeugdbescherming.

23. <https://www.horizon.eu/privacy-statement/>

24. *Paraplu voor pleegouders*, Mariska Kramer, 2016

25. <https://pleegzorg.nl/pleegouders/pleegoudervoogdij>

Pleegoudervoogdij biedt een grotere kans op een duurzame emotionele relatie met het kind. Het combineren van de dagelijkse opvoedingsverantwoordelijkheid en het dragen van het formele gezag heeft een gunstige invloed op de ontwikkeling van het pleegkind en op de hechting binnen het pleeggezin. Dit blijkt uit onderzoek.

Pleegoudervoogden behouden de pleezorgvergoeding. Zij zijn niet onderhoudsplichtig zo lang er sprake is van een pleegcontract. Vergoeding van bijzondere kosten kan aangevraagd worden conform de geldende regeling. Pleegoudervoogden dienen wel zelf verzekeringen zoals zorgverzekering en aansprakelijkheidsverzekering te regelen.

Ook blijft er begeleiding en ondersteuning vanuit Horizon. De intensiteit van de begeleiding wordt afgestemd tussen pleegoudervoogden en Horizon. Pleegoudervoogden hebben hierbij wel de wettelijke verplichting tot minimaal één jaarlijks begeleidingsgesprek.²⁶

Zoals gezegd zijn er echter ook nadelen en risico's aan pleegoudervoogdij. Bijvoorbeeld:

- wanneer het contact met de ouders niet goed verloopt is er geen voogd meer beschikbaar als bemiddelaar
- wanneer ouders niet bij machte zijn aan hun onderhoudsplicht te voldoen is de pleegoudervoogd in de praktijk vaak degene die de benodigde kosten voor het kind moet betalen
- als er opgroei- en opvoedproblemen ontstaan, is de pleegoudervoogd zelf verantwoordelijk voor het aanvragen van extra of gespecialiseerde hulp
- wanneer het pleegcontract voortijdig wordt verbroken, voor de 18e verjaardag van een pleegkind, ontstaat er ook in financiële zin een nieuwe situatie. Dit is bijvoorbeeld aan de orde als plaatsing in een gespecialiseerde instelling noodzakelijk is. Dan vervalt de maandelijkse pleezorgvergoeding. Pleegoudervoogden die gezamenlijk de voogdij hebben worden dan onderhoudsplichtig. Bij éénhoofdige voogdij geldt dit laatste niet. Maar wanneer ouders niet in staat zijn om aan hun onderhoudsplicht te voldoen voelen pleegouders zich in de praktijk toch vaak verantwoordelijk om kosten voor benodigde zaken te betalen. In specifieke situaties kan dit behoorlijk oplopen.

Dit 'financiële gat' voor pleegoudervoogden is deels te ondervangen door het voltijds pleegcontract te vervangen door een deeltijd pleegcontract. In die situatie zijn pleegouders niet onderhoudsplichtig en mogen zij de dagen dat de jeugdige bij hen verblijft declareren en ontvangen zij daarvoor de dagvergoeding. Daarnaast mogen zij daadwerkelijk gemaakte kosten declareren tot maximaal de hoogte van de reguliere maandelijkse pleezorgvergoeding.

Momenteel wordt er op landelijk niveau nagedacht over mogelijkheden om deze lacune in de wetgeving te dichten. Duidelijkheid over de vraag of dit ook gaat gebeuren is er nog niet.

Om zorgvuldig om te gaan met de belangen van jeugdige, pleegouders en ouders heeft Horizon hierover richtlijnen voor de pleezorgwerkers geformuleerd. De pleezorgwerker brengt de optie van pleegoudervoogdij op open wijze ter sprake bij pleegouders wanneer dit misschien in het belang van de betrokken jeugdige is. Daarbij informeert de pleezorgwerker over alle aspecten die van belang zijn, zowel de voordelen als de risico's. Horizon zal altijd een schriftelijk advies uitbrengen aan de rechtbank wanneer er een verzoek tot voogdijoverdracht naar pleegouders wordt gedaan. Dat advies zal alleen positief zijn wanneer Horizon van mening is dat overgang naar pleegoudervoogdij inhoudelijk in het belang van de jeugdige en de andere betrokkenen is.

In het genoemde advies wordt uiteraard stilgestaan bij de redenen van pleegouders of van de verwijzer om over te gaan tot wijziging van de voogdij. Daarbij wordt gelet op de leeftijd van het kind en de periode dat het kind al verblijft in het pleeggezin. De relatie met ouders van de jeugdige zelf en van pleegouders is van belang. Wanneer er geen actueel contact met ouders is wordt met pleegouders besproken en ingeschat of zij positief kunnen reageren wanneer er een wens tot contact tussen kind en ouders naar voren komt. De kwaliteit van de samenwerking tussen pleegouders en hulpverlenende instanties speelt een rol en daarbij de bereidheid van pleegouders om op tijd hulp in te roepen bij problemen. Last but not least moet er aandacht zijn voor de financiële risico's die van toepassing zijn bij pleegoudervoogdij.

Voor uitgebreide informatie over pleegoudervoogdij, pedagogische, juridische, inhoudelijke en financiële aspecten wordt verwezen naar de brochure *'Pleegoudervoogdij. Informatie voor pleegouders die meer willen weten over het overnemen van de voogdij over hun pleegkind'* van Pleezorg Nederland.²⁷

26. <https://www.jeugdzorgnederland.nl/contents/documents/pleegoudervoogdij-def.pdf>

27. https://www.i-flipbook.nl/nl_nl/flipbook/815-brochure-pleegoudervoogdij.html#1

6.5 Pleegouderverlof²⁸

Werknemers die een pleegkind in huis krijgen, hebben recht op verlof en een uitkering tijdens het verlof. Zo kunnen pleegouders en jeugdige aan elkaar wennen. Voorwaarde voor pleegzorgverlof is dat het kind op het adres van de pleegouder staat ingeschreven. Sinds 1 januari 2019 duurt het verlof maximaal 6 weken.

Pleegzorgverlof wordt aangevraagd bij de werkgever. Dit dient minimaal 3 weken voordat het verlof moet ingaan te gebeuren.²⁹ Het verlof kan bij de werkgever op 2 manieren opgenomen worden:

- maximaal 6 weken aaneengesloten binnen 26 weken
- verspreid over 26 weken.

Heeft u een uitkering, dan neemt u uw 6 weken verlof in een aaneengesloten periode op.

Bij uw aanvraag laat u uw werkgever weten hoe u uw verlof wilt opnemen. Uw werkgever mag u in principe niet weigeren om het verlof verspreid op te nemen. Dit mag alleen als het bedrijf hierdoor ernstig in de problemen komt.

U kunt uw verlof opnemen vanaf 4 weken voordat de jeugdige in uw gezin komt. U verlof duurt uiterlijk tot en met 22 weken na de komst van de jeugdige.

Als uw partner in loondienst werkt, kan hij of zij ook pleegzorgverlof aanvragen bij de werkgever. U en uw partner hoeven het verlof niet tegelijk op te nemen.

Tijdens het pleegzorgverlof bouwt u vakantiedagen op. Uw werkgever mag u niet vragen om het verlof te compenseren met vakantiedagen. Als u ziek wordt tijdens het pleegzorgverlof loopt het verlof gewoon door.

Tijdens uw verlof heeft u recht op een pleegzorguitkering. De uitkering duurt zo lang als het verlof.

Bent u in loondienst? Dan vraagt uw werkgever de adoptie-uitkering of pleegzorguitkering voor u aan bij UWV. Op de website van UWV kunt u lezen hoe UWV uitkering berekent.³⁰ U heeft geen recht op salaris tijdens het pleegzorgverlof.

Heeft u een WW-uitkering, ziekte-uitkering of een loongerelateerde WGA-uitkering? Dan vraagt u de uitkering zelf aan bij UWV.³¹ Het maakt voor uw uitkering geen verschil als u het pleegzorgverlof verspreid opneemt.

Werkt uw partner in loondienst en neemt hij of zij ook pleegzorgverlof op? Dan heeft uw partner ook recht op een uitkering tijdens het verlof.

28. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/adoptieverlof-en-pleegzorgverlof>

29. Voor crisispleegouders is dit uiteraard niet uitvoerbaar: de jeugdige wordt immers vaak op dezelfde dag waarop pleegouders worden benaderd meteen geplaatst. Voor crisispleegouders is dus belangrijk dat zij voldoende tijd beschikbaar hebben om vanaf het begin zonder pleegzorgverlof de plaatsing te kunnen realiseren

30. <https://www.uwv.nl/particulieren/zwanger-adoptie-pleegzorg/adoptie-pleegzorg/ik-word-adoptie-of-pleegouder/detail/hoe-hoog-is-mijn-adoptie-of-pleegzorguitkering>

31. <https://www.uwv.nl/particulieren/zwanger-adoptie-pleegzorg/adoptie-pleegzorg/ik-word-adoptie-of-pleegouder/detail/adoptie-of-pleegzorguitkering-aanvragen>

HOOFDSTUK 7

Financien en verzekeringen

Opmerking vooraf: beperkte geldigheid

Financiële en verzekeringstechnische regelingen kunnen regelmatig veranderen vanwege veranderend overheidsbeleid. Onderstaande informatie geeft dan ook slechts de stand van zaken weer ten tijde van het herschrijven van dit Handboek.

Wanneer u als pleegouder dan ook te maken krijgt met één van de onderstaande onderwerpen is het verstandig even te checken of de beschreven informatie nog up-to-date is. Dat kan bijvoorbeeld door de genoemde websites te checken of door navraag te doen bij uw pleegzorgwerker.

Aan onderstaande informatie kunnen dan ook geen rechten worden ontleend.

Financiële regelingen³²

Als pleegouder maakt u extra kosten. Daarom zijn er verschillende financiële regelingen voor pleegouders.

Pleegvergoeding

Als pleegouder ontvangt u een vergoeding van de overheid: de pleegvergoeding. Dit is een vast bedrag per dag dat bedoeld is voor kosten die u maakt voor uw pleegkind. Denk hierbij aan kosten voor eten en drinken, kleding, verzorging, sport, zakgeld, vakantie en kleine schoolpullen.

De pleegvergoeding is geen inkomen en is een belastingvrije vergoeding. U hoeft de pleegvergoeding niet op te geven bij uw inkomstenbelasting, ongeacht het aantal pleegkinderen dat u opvangt.

De pleegvergoeding heeft ook geen invloed op uw:

- uitkering
- bijstand
- huur- en zorgtoeslagen
- persoonsgebonden budget (pgb)
- kinderopvangtoeslag.

Ook mag er in geval van schuldsanering of betalingsregelingen bij schulden geen beslag op de pleegvergoeding gelegd worden.

De hoogte van de vergoeding is afhankelijk van de leeftijd van uw pleegkind. De pleegvergoeding ontvangt u van de pleegzorgorganisatie.

Pleegvergoeding per pleegkind 2019³³

Leeftijd	Maximaal bedrag per dag
0 t/m 8 jaar	€ 18,43
9 t/m 11 jaar	€ 18,68
12 t/m 15 jaar	€ 20,34
16 t/m 17 jaar	€ 22,46
18 jaar en ouder	€ 22,69

32. <https://pleegzorg.nl/pleegouders/financiele-regelingen/>

33. De pleegvergoeding wordt jaarlijks geïndexeerd

Toeslagen voor pleegouders

- *Toeslagen voor crisisplaatsingen*
Staat u ingeschreven als crisispleeggezin, wordt een kind onverwacht in uw gezin geplaatst én is dit zijn of haar eerste uithuisplaatsing? Dan ontvangt u maximaal vier weken een wettelijke extra vergoeding van €3,68 per kind per dag. Deze vergoeding is bedoeld voor de extra kosten die u in crisissituaties maakt, denk aan extra kleding of de inrichting van de slaapkamer.
- *Toeslag voor drie pleegkinderen*
Zorgt u voor drie of meer pleegkinderen? Dan ontvangt u vanaf het derde pleegkind een wettelijke toeslag van €3,68 per dag, gedurende de tijd dat er drie of meer pleegkinderen in huis wonen. Deze toeslag is er voor bijvoorbeeld huishoudelijke hulp of vervanging van meubels.
- *Toeslag voor zorg voor een pleegkind met een beperking*
Zorgt u voor een pleegkind met een lichamelijke, geestelijke of zintuigelijke beperking? Dan kunt u in sommige gevallen een toeslag van maximaal € 3,68 per dag ontvangen. Voor toekenning van de toeslag moet wettelijk gezien aan drie criteria zijn voldaan:
 - de kosten zijn naar het oordeel van de pleegzorgaanbieder redelijkerwijs noodzakelijk in verband met de beperking van de jeugdige
 - deze kosten kunnen niet worden voldaan uit het basisbedrag
 - daarvoor kan geen uitkering op grond van een andere regeling worden verstrekt.Horizon beoordeelt of de toeslag in bovenstaande situatie wordt uitgekeerd en beoordeelt de hoogte van de toeslag. U kunt hierover navraag doen bij uw pleegzorgwerker.
Al deze toeslagen ontvangt u indien van toepassing van Horizon.

Kinderbijslag en andere financiële aspecten

- *Kinderbijslag pleegouders*
Als u een pleegvergoeding ontvangt, krijgt u als pleegouders geen kinderbijslag. Ook niet als u de voogdij over uw pleegkind heeft. Vervalt de pleegvergoeding? Dan kunt u wel een beroep doen op kinderbijslag.
- *Kinderbijslag ouders*³⁴
Als een jeugdige uit huis is geplaatst (bijvoorbeeld in een pleeggezin) vervalt in principe de Kinderbijslag. Ouders kunnen echter toch Kinderbijslag krijgen. Dat kan als zij aantoonbaar minstens € 425 per kwartaal bijdragen aan het onderhoud van de jeugdige.
Om Kinderbijslag te kunnen krijgen moeten ouders de bijdrage aan het onderhoud van hun kind aantonen bij de Sociale Verzekeringsbank. Dit kan bijvoorbeeld met een bankafschrift. Als ouders een rekening op tijd betalen, maar ná het kwartaal waarop de bijdrage betrekking heeft, dan telt het bedrag toch gewoon mee voor de kosten van dat kwartaal.
- *Inkomen pleegkind 18+*
Tot 1 januari 2018 telde het inkomen van het 18-jarige pleegkind mee voor het bepalen van de inkomstenbelasting en het recht op toeslagen. Sinds 1 januari 2018 kunnen pleegkinderen en hun pleegouders aan de belastingdienst vragen om hen niet meer als fiscaal partner aan te merken. Dit kan met terugwerkende kracht vanaf 2017. Let op: u dient dit zelf aan te vragen.
- *Geen recht op inkomensafhankelijke combinatiekorting*
Met de inkomensafhankelijke combinatiekorting betalen werkende ouders met een kind onder de 12 jaar minder belasting en premies. Pleegouders die een pleegvergoeding ontvangen, hebben geen recht op deze inkomensafhankelijke combinatiekorting.
- *Thuiswonende volwassen pleegkinderen en een bijstandsuitkering of AOW-uitkering*
Ontvangt u een bijstands- of een AOW-uitkering? En wonen er één of meer voormalig pleegkinderen van 21 jaar en ouder bij u in huis? Dan is dit van invloed op uw bijstandsuitkering of AOW-uitkering. Dit heet de kostendelersnorm.
- *Meer regelingen, fondsen en informatie over financiën*
Pleegouders kunnen een beroep doen op verschillende wettelijke en financiële regelingen, bijvoorbeeld voor zorg, onderwijs, werk en inkomen. Actuele informatie over geldzaken vindt u op de website van de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen.³⁵ Hier vindt u ook een overzicht van fondsen voor financiële ondersteuning.
- *Kinderopvangtoeslag*³⁶
Gaat uw pleegkind naar de kinderopvang? U kunt dan misschien kinderopvangtoeslag krijgen. Dit is een bijdrage in de kosten die u maakt voor de opvang.

34. https://www.svb.nl/int/nl/kinderbijslag/veranderingen_in_gezin/uw_kind_gaat_uit_huis/uit_huis_geplaatst/

35. <https://www.denvp.nl/geldzaken/geldzaken>

36. <https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/prive/toeslagen/kinderopvangtoeslag/>

Dit kan bijvoorbeeld als u gebruikmaakt van geregistreerde opvang en u en uw partner allebei werken. Maar soms kunt u de toeslag ook krijgen als u niet werkt. U kunt kinderopvangtoeslag krijgen als het kind op uw adres staat ingeschreven. U moet een pleegouderbijdrage krijgen voor dit kind. Of u moet kunnen aantonen dat u het kind in belangrijke mate onderhoudt.

Hoeveel u krijgt, hangt bijvoorbeeld af van de uren die u werkt, de soort opvang en hoeveel uur u afneemt. Kinderopvangtoeslag krijgt u niet automatisch. Die vraagt u zelf aan bij de belastingdienst via *Mijn Toeslagen*. Wacht niet te lang met aanvragen, anders loopt u een deel van de toeslag mis. U zit goed als u de toeslag aanvraagt binnen 3 maanden nadat uw kind naar de opvang gaat. Wijzigingen in uw situatie geeft u eveneens door via *Mijn Toeslagen*.

Normaal gesproken krijgt u de kinderopvangtoeslag op uw eigen rekening. Maar soms kunt u het bedrag ook op de rekening van het kindercentrum of gastouderbureau laten storten.

Raadpleeg voor uitgebreidere informatie de website van de Belastingdienst.

Bijzondere Kosten

In sommige situaties komen pleegouders in aanmerking voor vergoeding van bijzondere kosten bovenop de reguliere pleegzorgvergoeding. De *Bijzondere Kosten Regeling 2017 Horizon Pleegzorg*³⁷ is daarom als bijlage opgenomen.

Zorgverzekering³⁸

Ieder kind in Nederland dient verzekerd te zijn tegen ziektekosten via een *basisverzekering*, ook uw pleegkind. Daarnaast zijn er aanvullende zorgverzekeringen mogelijk.

- *Basisverzekering*
Alle kinderen in Nederland worden gratis meeverzekerd tot 18 jaar bij de zorgverzekering van hun ouders. Bij een vrijwillige plaatsing zijn de kinderen vaak meeverzekerd bij de ouders. Is de jeugdige niet bij de ouders meeverzekerd dan kan hij of zij na toestemming van de wettelijke vertegenwoordigers worden verzekerd bij de zorgverzekeraar VGZ (via de Gecertificeerde Instelling; alleen in geval van een Jeugdbeschermingsmaatregel) of bij de zorgverzekering van de pleegouders.
- *Aanvullende zorgverzekering*
Voor kinderen en jongeren met een ondertoezichtstelling of een voogdijmaatregel kan de jeugdbeschermer via de Jeugdbescherming een aanvullende zorgverzekering afsluiten bij VGZ. VGZ heeft samen met Jeugdzorg Nederland speciaal voor deze groep een aanvullende verzekering ontwikkeld. Bij een vrijwillige plaatsing zijn de ouders verantwoordelijk voor de aanvullende verzekering. Bij pleegoudervoogdij is de pleegoudervoogd verantwoordelijk voor de aanvullende verzekering. De aanvullende verzekering is niet gratis maar ook niet verplicht. Het is wel raadzaam om te checken of uw pleegkind aanvullend verzekerd is en eventueel een dergelijke verzekering af te sluiten. De aanvullende verzekering voor pleegkinderen met een ondertoezichtstelling of een voogdijmaatregel via de Gecertificeerde Instelling bij VGZ biedt op sommige punten een betere dekking dan de reguliere aanvullende verzekeringen.
- *Zorgverzekering wanneer uw pleegkind 18 jaar wordt*
Wanneer uw pleegkind 18 jaar wordt, is hij of zij voor de wet volwassen en moet dan zelf een zorgverzekering regelen. Een volwassen pleegkind kan waarschijnlijk zorgtoeslag aanvragen.

Wettelijke Aansprakelijkheidsverzekering (WA)

Een verzekering voor wettelijke aansprakelijkheid (WA) is weliswaar niet verplicht maar wel zeer aan te raden. Voor pleegkinderen verdient deze verzekering wel extra aandacht. Er zijn namelijk geen landelijke richtlijnen voor³⁹ en de dekking van een aansprakelijkheidsverzekering particulieren (AVP) kent veel grijze gebieden. Daarbij verschilt ook wie er precies zijn meeverzekerd. Bij de meeste verzekeringen zijn binnen het gezin wonende kinderen (en dus ook pleegkinderen) standaard meeverzekerd.⁴⁰ De omschrijvingen zijn echter zo divers dat het raadzaam is om dit op uw eigen polis te checken en bij twijfel contact op te nemen met uw verzekeringsmaatschappij. Zorg er daarbij voor dat uw pleegkind op uw adres staat ingeschreven en dat u hem of haar bij uw verzekeraar aanmeldt wanneer deze u daartoe verplicht.

Overleg met uw verzekeringsmaatschappij en met uw pleegzorgwerker wanneer uw pleegkind niet standaard op uw polis is meeverzekerd. Check daarbij ook of uw pleegkind nog is verzekerd bij de ouders en of hij of zij nog onder de dekking van die verzekering valt nu hij/zij bij u woont.

37. <https://www.horizon.eu/app/uploads/2019/08/Bijzondere-Kosten-Regeling-2017-07-01.pdf>

38. <https://pleegzorg.nl/pleegouders/verzekeringen-van-mijn-pleegkind/>

39. <https://pleegzorg.nl/pleegouders/verzekeringen-van-mijn-pleegkind/>

40. <https://www.consumentenbond.nl/aansprakelijkheidsverzekering/dekking-aansprakelijkheidsverzekering#no1>

Wanneer uw pleegkind schade veroorzaakt binnen uw gezin zelf wordt hij of zij gezien als uw eigen kind. Uw WA-verzekering zal schade die uw pleegkind aanbrengt aan uw eigendommen niet vergoeden. Wanneer het kind verzekerd is via ouders of via de Gecertificeerde Instelling kan de schade misschien via die verzekering vergoed worden.

HOOFDSTUK 8

Pleegouderraad

De Pleegouderraad (POR) van Horizon is een orgaan van overleg, advies, informatie, communicatie en vertegenwoordiging van de pleegouders binnen Horizon. Hij heeft tot taak door goede samenwerking met het bestuur en de sectormanager de belangen van pleegouders en jeugdigen te behartigen en bij te dragen aan het functioneren van de instelling.

De bevoegdheden van de POR zijn geregeld in het Reglement Pleegouderraad dat als bijlage aan dit document is toegevoegd.

De raad heeft zijn eigen overleggen en zijn eigen communicatie met pleegouders. Daarnaast is er regelmatig overleg met de sectormanager en/of het bestuur.

HOOFDSTUK 9

Enkele websites

Enkele relevante websites:

www.horizon.eu

Horizon

www.horizon.eu/pleegzorg/

Horizon Pleegzorg

www.Pleegzorg.nl

Overkoepelende Landelijke Pleegzorgwebsite

www.NJI.nl

Nederlands jeugd Instituut; kenniscentrum jeugdzorg

www.denvp.nl

De Nederlandse Vereniging van Pleeggezinnen

www.safewings.nl

Zelforganisatie van, voor en door Pleegouders

www.jeugdzorgnederland.nl

Landelijke Jeugdzorgsite

HOOFDSTUK 10

Afkortingenlijst

AC	Afdelingscoördinator
AKJ	Advies- en Klachtenbureau Jeugdzorg
CHOP	Checklist Oudercontacten Pleegzorg
GGZ	Geestelijke Gezondheids Zorg
GI	Gecertificeerde Instelling (De organisatie die maatregelen voor Jeugdbescherming uitvoert)
GW	Gedragswetenschapper
HV	Hulpverleningsvariant
IVRK	Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind
JBW	Jeugdbescherming West
LVB	Licht Verstandelijke Beperking
NVP	Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen
OTS	Onder Toezicht Stelling
POR	Pleegouderraad
OV	Opvoedingsvariant
VGB	Verklaring van Geen Bezwaar
WA	Wettelijke Aansprakelijkheid
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning

www.horizon.eu

